ГЛАС ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и културу

Пета серија
Број 14
(4/2019)

Архиепископ верејски Амвросије (Јермаков)
ПОВЕРАВАЊЕ БОЖЈОЈ ВОЉИ

Тристрам Енгелхарт
НОВИ СМИСАО ТОЛЕРАНЦИЈЕ: ОД ТРПЉЕЊА ДО ПРИХВАТАЊА

Архимандрит Андреј Конанос
ГОНИЋЕ ГА СИЛА ТВОЈЕ МОЛИТВЕ

Проф. др Радивој Радић
СТЕФАН НЕМАЊА

САДРЖАЈ

УВОДНО СЛОВО

1 Реч уредника
Свети Григорије Богослов АКО О СЕБИ ВИСОКО МИСЛИШ...

БОГОСЛОВЉЕ

2 Свети Јован Златоусти
НИШТА НИЈЕ РАВНО МОЛИТВИ

3 Архиепископ верејски Амвросије (Јермаков)
ПОВЕРАВАЊЕ БОЖЈОЈ ВОЉИ

5 Тристрам Енгелхарт
НОВИ СМИСАО ТОЛЕРАНЦИЈЕ: ОД ТРПЉЕЊА ДО ПРИХВАТАЊА

7 Ненад Мијалковић
КАНОНСКО И ЕКЛИСИОЛОШКО РАЗМАТРАЊЕ ПИТАЊА АУТОКЕФАЛИЈЕ

9 Епископ нишки Нестор
УСУГУБИМО ТРУДЕ НАШЕ

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

10 Разговор са игуманијом Маријом
КАКВЕ НАМ СВЕ УТЕХЕ МАЈКА БОЖЈА ДАЈЕ!

13 Митрополит лимасолски Атанасије
ИСЦЕЉЕЊЕ ОД БОЛЕСТИ ФАРИСЕЈСТВА

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

14 Архимандрит Андреј Конанос
ГОНИЋЕ ГА СИЛА ТВОЈЕ МОЛИТВЕ

16 Миљан Никитовић
БРАК КАО ИСКЉУЧИВА И ВЕЧНА ЗАЈЕДНИЦА

18 Јован Корнаракис
ДЕТЕРЏЕНТИ И ОСЕЋАЊЕ КРИВИЦЕ

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

20 Проф. др Радивој Радић
СТЕФАН НЕМАЊА

22 ЦЕНТРАЛНА ПРОСЛАВА ОСАМСТО ПЕДЕСЕТ ГОДИНА НЕМАЊИНИХ ЗАДУЖБИНА У МАНАСТИРУ СВЕТОГ НИКОЛЕ У КУРШУМЛИЈИ

ИЗ ПРОШЛОСТИ

26 Ђакон Далибор Мидић
ОСЛОБОЂЕЊЕ ЈУЖНИХ КРАЈЕВА 1877–1878. И ПРИСАЈЕДИЊЕЊЕ НИШКЕ МИТРОПОЛИЈЕ КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ

28 ПИСМО ХУСЕИН-ПАШЕ О ПОГУБЉЕЊУ МИТРОПОЛИТА НИШКОГ 1821. ГОДИНЕ

29 Ђакон Далибор Мидић
МИТРОПОЛИТ НИШКИ ГРИГОРИЈЕ

31 Драгутин М. Ђорђевић, свештеник
ПОДИЗАЊЕ ЦРКВЕ ТУРЕКОВАЧКЕ

КАТИХЕЗА

33 Разговор са протојерејем Александром Стојиљковићем, катихетом
КАД ВОЛИШ, СВА СУ ТИ ВРАТА ОТВОРЕНА

35 Културно-уметничко ангажовање Тање Трашевић Спасић
ВЕРОУЧИТЕЉИЦА КОЈА ОКУПЉА ПЕСНИКЕ

37 Епископ нишки Доментијан
ДЕЦА И РЕЛИГИЈА – Реч на Епархијској конференцији одржаној 1911. године

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

42 Презвитер Југослав Ђурчић
ЈЕДНА АПОЛОГИЈА ДОМАЋЕ РОКЕНРОЛ КУЛТУРЕ

ЕПАРХИЈСКИ ЖИВОТ

39 ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

44 ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

46 СЛУЖЕЊА Епископа нишког г. Арсенија

48 Из беседе Епископа нишког г. Арсенија
КРОЗ ЊУ ЈЕ ДОШАО ЖИВОТ

Гласило Епархије нишке за хришћанску просвету и културу

Излази са благословом **Његовог преосвештенства Епископа нишког господина Арсенија**

Пета серија, број 14 (4/2019)
Први број прве серије објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач: **Православна епархија нишка**

Адреса: **Епархија нишка, Епископска 3, 18000 Ниш**

E-mail: **glas@eparhija-niska.rs**

ISSN 2560–3469

Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић
јеромонах Нектарије (Ђурић)
ђакон Далибор Мидић
Лазар Павловић

Уредник: **Ивица Живковић**

Лектура: **Милица Вучковић**

Дизајн и компјутерска обрада: **ђакон Милорад Милосављевић**

Фотографије на корицама **Михајло Лазаревић**

Штампа: **„Пергамент принт“, Ниш**

Тираж: **1000 примерака**

Глас Епархије нишке излази уз помоћ Управе за сарадњу с црквама и верским заједницама Министарства правде Владе Републике Србије.

Реч уредника

Православни хришћани све своје национално важне годишњице прослављају литургијски. Света служба, која се у Православној цркви свакодневно врши у спомен Спаситеља Христа, увек је – након свих пригодних програма, говора и манифестација – обавезни део, управо врхунац обележавања сваког јубилеја. Ово значи да све мисли и осећања које годишњице буде у нама, ми приносимо Господу, бринући о томе да она и буду таква да се могу Господу приносити. То нас опомиње и да испред нашег народног поноса мора да стоји благодарење Богу, изнад наших неразумевања са другима – заповест помирења, пре сваког уздања у човека – уздање у Господа, а у средишту наших тренутних ставова – потреба покајања. Јубилеји су посебна прилика за нас да у први план свога трезвоумља истакнемо хришћанску дужност самопреиспитивања, моралну величину неправдања себе и неосуђивања других. Тек под тим условом наш дар ће бити угодан Господу, а наше родољубље од њега благословено. Српском народу је данас, не мање него у ранијим периодима историје, потребна пастирска реч утехе, подршке и охрабрења – да изађе на добар пут и да се држи њега. Потребна су му врата кроз која ће се спасити, потребна светлост да не иде у тами, потребан хлеб живота да не огладни, и чокот да може да донесе плод, и истина, и васкрсење, и живот. Ово су мерила према којим наш човек може да сагледа себе и свој садашњи тренутак, осамсто и осамсто педесет година након што је први пут почео да се одазива и окреће ка гласу обећања будућег века. То је правац у којем гледамо и данас. Ништа друго није важније од тога.

Ивица Живковић

О ВРЛИНИ
Свети Григорије Богослов

Ако о себи високо мислиш...

Немој да мислиш о себи сувише високо, не уздај се много у свој ум, иако си врло образован. С висине се лако пада на земљу, а нада уздиже к небу; на велику гордост Бог се гневи. Има ствари у којима лако можеш успети, за много штошта можеш само да се надаш, а од много којечега треба сасвим да се одрекнеш. То је знак целомудрености – знати меру свога живота. Не ваља кад човек губи наду, иако је она лако остварљива, као што, исто тако, не ваља кад је неко и сувише смео и сматра да је лако доћи до савршенства. Не узимај на себе претешко бреме, јер може да ти се деси да збациш и оно које се лако може носити.

Ако о себи високо мислиш, онда ћу те подсетити откуда си дошао у живот, шта си био кад си лежао у мајчиној утроби, а шта ћеш најзад бити: прах и храна црвима. Ако ниско о себи мислиш, онда ћу ти рећи да си ти Христова твар, Христов дах, Христов часни део, неумрли створ – створени Бог, који кроз Христова страдања добија вечну славу. Зато не угађај телу, него се труди да саздаш што лепши храм, јер је човек храм великога Бога. Саветујем ти да тај храм чуваш тако, да у њему увек пребива Бог.

Свети Јован Златоусти

НИШТА НИЈЕ РАВНО МОЛИТВИ

Из Делâ Светої Јована Златоусто*ї, том осми, издање Епархије нишке 2019. Одломак из *Беседе четврте о Ани

Ми називамо странцима оне што су напустили своју отаџбину и дошли у другу земљу; они пак нису тако били странци, него су презревши сву икумену и помисливши да је земља мала, гледали према граду на небесима, не из разметљивости него из великодушности, не из безумља него због мудрољубља. Пошто су, наиме, добро осмотрили све ствари на земљи, видели да протичу и пропадају и да ништа овде није сигурно и непомично: ни богатство, ни власт, ни слава, ни сâм живот него све има свој конац и хита ка своме крају, а ствари на небу нису такве него нескончиве и бесмртне, одабрали су бити странци за ствари пролазне и пропадљиве, како би достигле оне трајне. Били су, дакле, странци не тиме што нису имали отаџбину, него тиме што ступају ка Отаџбини, оној што увек траје.

И ми, кад вас молим, њих да опонашамо, да презиремо ствари постојеће и пожелимо будуће, ову жену молим да узмемо за учитеља, вазда Богу да прибегавамо и од њега све да тражимо. Ништа, наиме, није равно молитви, јер она ствари немогуће чини могућим, тешке – лаким, неприступачне – приступачним. Њу је и блажени Давид савршавао, зато је говорио: *Седам пута на дан хвалих те за судове правде твоје* (Пс. 118. 164). Па ако цар, муж у небројене бриге загњурен и са свих страна опкољен, толико пута на дан зазива Бога, које ми да имамо оправдање или извињење, што се толику доколицу уживајући не молимо њему стално, и то намеравајући да толику добит уберемо? Немогуће је, наиме, немогуће је да човек, који се са доликујућим усрђем моли и непрекидно зазива Бога, икада греши. Човек који је размишљање своје (за молитву) загрејао, подигавши душу и на небо се преселивши, тако Владику својега зазвао, сагрешења (својих) се присетио, и о опроштају за њих са њим разговарао, замоливши га да буде милостив и благ, од бављења у тим речима одбацује сваку животну бригу, окрилати и бива изнад људских страсти, па ако види непријатеља после те молитве, неће га више гледати као непријатеља; ако види жену згодну, неће се саблазнити тим призором, имајући унутар себе пламен молитве који сваку неумесну помисао гони. Али пошто ми, људи будући, обично западамо у лакомисленост, кад прође један, два или три сата после молитве, и видиш да ће се топлина што је (у теби од молитве) настала мало по мало охладити, брзо опет трчи на молитву, загревајући охладнело ти размишљање. Ако би то радио свакога дана, загревајући те размаке учесталошћу молитава, ђаволу нећеш дати прилику и прилаз твојим помислима. И оно што чинимо обедујући и намеравајући да пијемо: кад видимо да се загрејана вода охладила, опет је стављамо на огњиште, тако да се она брзо загреје – исто то и овде да чинимо, и као на ужарено угљевље, уста своја на молитву метнувши, тако опет да распалимо размишљање наше на благочестије.

Архиепископ верејски
Амвросије (Јермаков)

Поверавање Божјој вољи

„Научи ме да испуњавам твоју вољу, Господе“ – оваквој молитви и стању потпуног поверења Богу Христова црква учи сваког човека током његовог живота.

Свако од нас носи горко искуство самовоље. Не желећи да послушамо родитеље, старије или оне који имају велико животно искуство, више пута смо наилазили на зид самоће, наносећи велику штету себи, одређеном послу или људима око себе. Основ живота хришћанина представља воља преблагог Бога, који је једини извор савршене љубави.

Свети оци говоре о томе како лична воља код човека рађа фантазије и не дозвољава му да спозна себе и да се приближи ка истини, која је сакривена у општењу са Христом.

Духовни човек је онај који мисли и дела у складу са Божјом вољом, одбацујући притом своју вољу. Живот у Христу није начитаност, дар лепог говора или цитирање светих отаца, као ни упознавање са старцима и подвижницима цркве. Живот у Христу је спознаја воље Божје.

Живот у Христу није начитаност, дар лепог говора или цитирање светих отаца, као ни упознавање са старцима и подвижницима цркве. Живот у Христу је спознаја воље Божје.

Без апсолутног поверења у њега и предавања себе његовој вољи, ми заправо умиремо у својим греховима.

У једном од својих писама архимандрит Јован (Крестјанкин) пише: „У животу ће све бити једноставно и лако ако ти једном и за свагда одлучиш да све што чиниш, чиниш за Бога и у славу Божју. Све ће доћи на своје место, како у души, тако и у прихватању живота. Не покушавај да своја добра ускладиш према свом личном нахођењу, већ делај ради Бога. Немој да се повлачиш нити предајеш. Наш живот је величанствен и Бог га чини бољим и кориснијим за нас!“

Зар се то у потпуности не разликује од брига за свој земаљски живот и од страха пред изазовима садашњице?

Кроз својеглавост, разне претензије и тврдоглавост, пројављује се наш егоизам. Управо он заглушује глас нашег ближњег и Божји глас у нама. Ако нисмо у стању да препознамо и прихватимо вољу другог човека, онда ће нам бити тешко да схватимо и препознамо вољу Божју.

Само ако будемо обраћали пажњу на права и мишљења других људи, онда ће и Бог моћи да утиче на наш живот. Ограничавање личног „ја“ смирује човека и у исто време га чини слободним. Када потенцирамо своју вољу, ми не дозвољавамо Богу да утиче на нас и да у нама преображава свој образ, свесно губећи могућност уподобљавања своме Творцу.

Шта заправо подразумева његова воља? Подразумева то да се сви људи *спасу и дођу у познање*

Фото: *Московская Духовная Академия*

истине (1. Тим. 2. 4). Веома је тешко схватити појам личне и Божје воље. Ми често не знамо како да поступимо у одређеној ситуацији. У божанском животу није све тако рационално, као што је то случај са људском логиком или са одлуком о правом избору.

Бог је свима нама даровао слободу. За сваког од нас, за сваки животни поступак, Господ предлаже бесконачан број могућности и решења, која и представљају Божју вољу.

Колико се само разликује добра воља свеблагог Бога у поређењу са нашом, узалудном и егоистичном! Она уопште не ограничава наше могућности, као што то многи од нас често мисле, већ, напротив, даје нам велики простор. Она нас не држи заробљене оковима, већ постоји због тога како би побудила, оживела и пружила нам могућност да је спознамо као непроцењиви дар од Творца.

Преподобни Порфирије Кавсокаливит је говорио: „Нећемо изнуђивати од Бога. Нећемо молити да нас избави од било чега, или да реши наше проблеме. Када нам Бог не даје оно што од њега упорно тражимо, он за то има разлоге.“

Када се потчињавамо вољи Божјој и усмеравамо своју вољу у хармонији са божанском вољом, у нама се рађа одлучност, ум се просвећује светлошћу Христовом, а личност постаје чвршћа. Преподобни Порфирије Кавсокаливит је говорио: „Нећемо изнуђивати од Бога. Нећемо молити да нас избави од било чега, или да реши наше проблеме. Када нам Бог не даје оно што од њега упорно тражимо, он за то има разлоге. И Бог има своје ‘тајне’. Ако већ верујемо у његову добру промисао, ако верујемо у то да је њему познат наш живот и да нам он увек жели само добро, зашто се онда не препустимо њему?“

Познати подвижник XX века, игуман Никон (Воробјов), овако је учио своју духовну децу: „Нипошто немојте правити планове. Ако их направите, без обзира на све, немојте се трудити свим силама да их спроведете у дело. У сваком случају неће бити онако како ви желите, већ онако како за вас Господ одлучи да је добро. Мало верујеш у Бога, *и ђаволи верују* (Јак. 2. 19), а потребно је испуњавати његову вољу и поступати по Божјим заповестима.“

Ми, сигуран сам, не размишљамо често о томе како у нашем животу свакога часа долази до опасног размимоилажења. Молимо се за једно, а упорно инсистирамо на другоме. Свима нама су добро познате ове речи: *Сами себе и једни друге и сав живот свој Христу Богу предајмо*! Међутим, ми поступамо потпуно супротно.

То значи да ако себе не предамо Христу Богу, долази до почетка предаје његовим непријатељима.

Нека би сви ти напори које чине наши ум и срце били овенчани одлуком да живимо по Божјој вољи. Као одговор на нашу искреност и смирење, који су итекако потребни да бисмо спознали његову вољу, нека нам Господ подари дар расуђивања.

Аутор је ректор Московске духовне академије. Одломак из књиге „Померање границе срца“, српски превод у издању Подворја Српске православне цркве у Москви.

Са руског превео: Епископ моравички Антоније (Пантелић)

Тристрам Енгелхарт

Нови смисао толеранције: од трпљења до прихватања

Световна етика лишена је својих темеља, што доводи до крупних последица. Прихватањем метафизичке неутемељености и обескорењености, целокупна етика и биоетика – за које се мислило да се потврђују етичко-философским аргументима – избледеле су и изгубиле на значају. Биоетика вештачке оплодње неудатих жена, побачаји, медицином потпомогнуто самоубиство и еутаназија постају избори стилова живота као и стилова смрти (*life-style* и *death-style*). Када се коначно свему приступа тако као да је дошло ниоткуда, као да не иде никуда и нема коначни циљ, онда је Протагора у праву: „Човек је мера свих ствари, оних које јесу да јесу, а оних које нису да нису.“ Сантиаго Забала у својој студији „A Religion without Theists or Atheists“ признаје да су ове промене у начину процене стварности и етике повезане са карактером савремене секуларизације. „Заиста, секуларизација је та која нас учи да су питања о природи Божјој непотребна, из разлога немоћи наше логике. Не говоре нам да Бог не постоји, него да није јасно шта заправо значи прихватити или негирати његово постојање. Постмодерни човек који је преживео крај великих синтеза традиционалне метафизичке мисли, успева да живи без неурозе у једном свету у коме Бог више није присутан, дакле, у једном свету где више не постоје чврста и сигурна устројства меродавна да понуде само једно, коначно и институционално, утемељење нашег знања и наше етике.“

Губитак коначног смисла треба да буде прихваћен на такав начин да се људи не узнемиравају. Услед губитка етичке објективности, аморализације и опадања значаја етике и биоетике, световна култура забрањује критички етички став према неконфликтним изборима начина живота и начина умирања.

Све постоји случајно, те је, према томе, све и непостојано и без коначног смисла. Губитак коначног смисла треба да буде прихваћен на такав начин да се људи не узнемиравају. Услед губитка етичке објективности, аморализације и опадања значаја етике и биоетике, световна култура забрањује критички етички став према неконфликтним изборима начина живота и начина умирања (нпр. хомосексуалним активностима, рађању ван брака или медицински потпомогнутом самоубиству). Поред тога, велики значај придаје се и поштовању избора начина живота и начина умирања других, колико год настрани и погрешни ти начини били. Дакле, неморалним се сматра осуђивање слободних избора живота и смрти као нечега што је неморално, јер се од нас тражи да поштујемо изборе ове врсте, изборе који се у једном секуларном друштву доносе слободно. Иако пред једним неизбежним етичким плурализмом нико више не може да расуди шта је у неким конкретним изборима живота и смрти неморално, надамо се да још увек можемо тврдити да институционални карактер обавеза једне етике вишег нивоа није на мети критике. То би свакако било немогуће, јер су саме етика и биоетика постале избор стила живота – *life style* широког одјека.

Забрана критичког става је тако постала основа новог световног етоса и живота. Не треба говорити критички о ономе што дозвољава световна биоетика (нпр. не говори никако да је побачај неморалност и грех). Чарлс Мјурej описујући пораст рађања ванбрачне деце у САД (углавном у нижим социјално-економским сталежима) наглашава да социјално-економски напреднији бели сталеж, у којем има много мање незаконитих рађања, не тежи да критикује

Фото: *Rice University News and Media Relations*

избор живота који доводи до рађања ван брака, и поред тога што то обично има негативне последице, како за жене, тако и за децу. „Толеранција је једно од најзамршенијих обележја културе савременог вишег сталежа. Његови чланови су опсесивно радни, али код њих нема презирања оних који нису радни. Млађе жене вишег сталежа готово никада не рађају децу изван брака, али им је недопустиво да употребе презриве коментаре на рађање ван брака. Чак ако говориш презриво и о злочинцима, вероватно ће на то бити подигнутих обрва.“

Не можеш изјавити: „треба да сте слободни у следовању вашој вери, али она јесте јерес“, „не треба да идете у затвор због начина на који живите; ипак тај начин је наопак и неморалан“, „лекари који желе да изврше вантелесну оплодњу неудатим женама не треба да буду процесуирани; ипак то што чине је грех“. Особе које представљају погрешне идеје или су умешане у наопака и неморална дела не треба да проживљавају нелагодност која долази од јавне критике.

Овај некритицизам је мање загонетан када се сагледа у светлу одбацивања свих етичких вредности и дефлације етике. Владајућа аморализација обавезује да се не толерише оно што није толерантно, да се не толеришу они који осуђују легитимне изборе начина живота и начина смрти осталих људи. Маркузе коначно тријумфује: израз „нулта толеранција за нетолерантног“ делује као слоган нерелигиозних, у цивилилизацијској борби против оних који би да поново морализују оно што у савременој световној култури представља избор начина живота и начина смрти. Нов културолошки идентитет захтева да осуђујеш онога који осуђује и да му се супротстављаш.

Енглеска реч толеранција потиче од латинског *tolero*, што значи „трпети, издржати или подносити нешто што осуђујемо“. На овај смисао толеранције наилазимо у Акту о толеранцији (24. маја 1689), који под одређеним условима дозвољава слободу исповедања некима од протестаната, али не и римокатолицима и унитаријанцима. Осим тога, и поред Акта о толеранцији, само су англиканци могли бити чланови скупштине, иако су неки протестанти могли имати своје богослужбене храмове. Јасно је да оваква толеранција није одобравала религију или начин веровања оних који су били толерисани. То су били чланови заједнице која је често била јавно презирана и чије учење је држава сматрала погрешним и јеретичким, али и „подношљивим“.

Међутим, човек одвајкада толерише само оно што не одобрава. У том смислу неке јеретичке групације биле су подношене и против њих се није употребљавала присила, иако је и даље постојала друштвена осуда и притисак на њих, зато што су се њихова вера и служење сматрали погрешним.

Чак и „Писмо о толеранцији“ Џона Лока (1689), за које се уопште сматра да подржава Акт о толеранцији, искључује невернике из подручја толеранције. „Они који негирају постојање Бога не треба да буду толерисани ни на који начин.“ Настала је подела на исправна уверења, забрањена погрешна уверења и подношљива погрешна уверења. Спектар толеранције је проширен пошто је друштво покушало да се помири са неизбежним религијским плурализмом. По Хегеловом мишљењу ово је дало маха да се издигне отворени простор савременог друштва грађана, заједно са коначном секуларизацијом и овог друштва и државе.

Недавно обновљени појам толеранције не захтева просто да се суздржаваш од употребе силе против онога кога подносиш, већ и да посредно прихваташ његове идеје. То значи да је забрањено јавно изјављивати да су нечије конкретне идеје или дела неморални, иако сматраш да онај који представља такве идеје, или је умешан у дела достојна осуде, треба да буде ослобођен државног притиска. Не можеш изјавити: „треба да сте слободни у следовању вашој вери, али она јесте јерес“, „не треба да идете у затвор због начина на који живите; ипак тај начин је наопак и неморалан“, „лекари који желе да изврше вантелесну оплодњу неудатим женама не треба да буду процесуирани; ипак то што чине је грех“. Особе које представљају погрешне идеје или су умешане у наопака и неморална дела не треба да проживљавају нелагодност која долази од јавне критике. Сасвим супротно, владајућа световна култура захтева директно одобравање избора њиховог животног стила изразима као што су „другачији људи, другачији начини живота; твој начин живота једноставно ми не одговара, иако је за тебе добар“ и сл. На тај начин ствара се простор за шири спектар избора у питањима живота и смрти, највише за пројектоване сексуалне и репродуктивне изборе, за које није дозвољена никаква критика етичког или биоетичког садржаја. Једна таква толеранција је неодвојиви део конкретних ширих *life-style* избора, једна „етика“ која захтева, бар формално, прихватање онога што толеришемо.

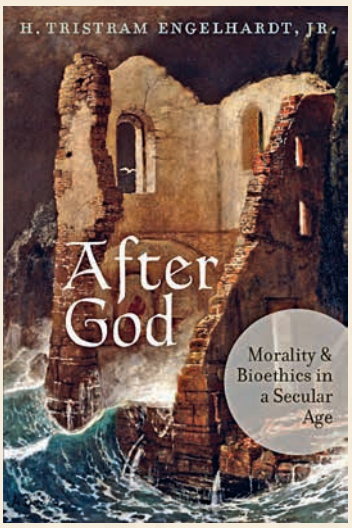

Аутор је амерички филозоф медицине и један од водећих заговорника хришћанске биоетике. Део из књиге H. Tristram Engelhardt, Jr., „After God: Morality and Bioethics in a Secular Age“ у издању *St. Vladimir's Seminary Press,* 2014., чији је грчки превод објављен у Манастиру Ватопеду 2018. године.

Са грчког превео: протојереј Дејан Јовановић

Ненад Мијалковић

Канонско и еклисиолошко разматрање питања аутокефалије

Аутокефалија, односно способност једне цркве да постоји самостално у законодавном, управном, административном и судском смислу, може се разматрати из различитих аспеката: канонског, еклисиолошког, политичког, националног, друштвеног, итд. Често су ови аспекти кроз историју цркве били испреплетени и било их је тешко раздвојити. Овде ћемо покушати да представимо аутокефалију из канонско-еклисиолошког аспекта. Шта је канон и каква је улога канона у животу цркве? Шта је црква и у каквој је она спрези са канонима? Анализирајући поједине каноне покушаћемо да представимо колико је рана црква имала свести о аутокефалији, и уколико ју је имала, како је доживљавала аутокефалију? Да ли је уопште могуће на основу канонског предања цркве направити реконструкцију аутокефалије?

Канони су реалности којима се у једном конкретном временском периоду представља живот цркве. У канонском предању цркве препознајемо оно што се зове форма и суштина, па сходно томе оно што је пролазно и непролазно, оно што је променљиво и оно непроменљиво. То што се канонима изражава као вечно или непролазно односи се на догматско учење о цркви, док је пролазно или променљиво квалификација за форму и односи се на спољашње уређење цркве. Канони нису просто правна акта, како се они често замишљају. Њима се изражава живот цркве као благодатне заједнице. Зато су канони пастирске смернице за оне који су у цркви. Тако и све казне имају пастирско-педагошки карактер, а не просто јуридички. Канони превасходно имају сврху да уведу човека у цркву и брину за његово спасење. Када је у питању канонско искуство, постоје две групације људи. Једни тврде да су канони апсолутно непроменљиви, а други да су они променљиви и да свако време доноси своје јединствено канонско искуство. Ова мишљења су међусобно искључива и неминовно воде поларизацији. Зато је потребно имати правилну канонску свест и препознати дух канона, што је од кључне важности и за разумевање питања аутокефалије.

Канони представљају цркву као једну, свету, саборну и апостолску. Они су незамисливи без учења о цркви, јер представљају примену учења о њој на једно конкретно време и место. Најважнија питања у схватању ауторитета у цркви јесу: питање саборности, питање примата (власти) и питање институције сабора. Данас у теологији преовладавају два типа еклисиологије – универзалистичка и евхаристијска. Сваки од ова два приступа у еклисиологији нуди различиту реализацију и реконструкцију схватања аутокефалије, јер се руководи различитом методологијом у објашњавању цркве.

Канони су реалности којима се у једном конкретном временском периоду представља живот цркве. У канонском предању цркве препознајемо оно што се зове форма и суштина, па сходно томе оно што је пролазно и непролазно, оно што је променљиво и оно непроменљиво.

Овде ћемо поменути само неколико канона који сведоче о раној организацији цркве. Апостолска правила дају сведочанство о рукололожењу епископа и свештеника (Ап. 1–2), затим сведочанство о уређењу цркве на митрополијском нивоу са питањем првенства (Ап. 34; I, 6). Васељенски сабори сведоче о првенству појединих епископија које имају посебан значај у хришћанском свету, а то су: Рим, Цариград, Александрија, Антиохија и Јерусалим, који су били велики политички, административни, трговински и образовни центри (II, 3; IV, 28; Трул. 36). Трећи васељенски сабор одобрава аутокефалију Кипарској цркви (III, 8). Свакако се не сме заборавити ни проблем апелација Римском епископу, размотрен на Сардичком сабору (3–5).

Интересантно је да неки канони показују да уређење цркве прати ширење и оснивање нових градова у царству. Такав је 12. канон Четвртог васељенског сабора: „Дознали смо да неки, противно црквеним установама, обратише се к велможама, на основу прагматике, разделише једну епархију на двоје, тако да услед тога бивају два митрополита у једној истој епархији. Одређује зато Свети сабор да се никакав епископ унапред на тако што не усуди, јер који то покуша биће збачен са свога степена. Градови, пак, који су услед царских грамата одликовани били насловом митрополије, нека уживају само част, исто као и епископи, који управљају црквама тих градова, али нека буду потпуно очувана правој митрополији њезина права.“ Шести васељенски сабор својим 38. каноном одређује: „Наши очеви су издали и ми признајемо канон, који гласи: ‘Ако је царском влашћу основан нови град, или унапред се оснује, у таквоме случају разрешење црквених послова нека следи разрешењу државноме и грађанскоме’.“ Први од ова два канона забрањује одвајање епархије од вишег црквеног подручја (митрополије) којој припада и уздизање епархије до статуса митрополије према државном акту по претходном захтеву њеног епископа, а без сагласности надлежних органа цркве. Други институционализује обавезу цркве да прати државне иницијативе у погледу административне реформе, посебно када држава успостави нови град и позива цркву да предузме контролу (управу), тј. да обезбеди новом граду и његовим областима одговарајућу црквену организацију.

Правни поступак за добијање аутокефалије појединих црквених области не може се разазнати јасно из самих канона, јер су питање додељивања аутокефалије појединим црквама пратили и неки други разлози који нису били црквени. Чини се као да канони сведоче неку врсту обичајног права или посебног права, коју је имала Цариградска црква као прва у Царству. Цариградска црква дала је аутокефалију многим православним црквама. Поставља се једно логично питање на које није лако одговорити: да ли је Цариградска црква право давања аутокефалије задржала за себе или је са давањем аутокефалије она то право пренела на сваку помесну цркву? Ово питање, као и питање међусобних односа помесних цркава, требало би дефинисати на неком од наредних сабора Православне цркве.

Поставља се једно логично питање на које није лако одговорити: да ли је Цариградска црква право давања аутокефалије задржала за себе или је са давањем аутокефалије она то право пренела на сваку помесну цркву? Ово питање, као и питање међусобних односа помесних цркава, требало би дефинисати на неком од наредних сабора Православне цркве.

Данас је питање аутокефалије поново постало актуелно у хришћанском свету, можда не толико због јубилеја Српске православне цркве, која обележава осамстоту годишњицу добијања аутокефалије, већ због тенденција појединих групација у помесним црквама да издејствују аутокефалију на један неканонски начин, ослањајући се искључиво на политичке факторе. Реално, питање аутокефалије је толико комплексно да се мора анализирати из различитих перспектива и углова. Свака брзоплета одлука може да одведе у неку врсту раскола. Битно је да се пронађе одређени компромис или примени познати концепт икономије, јер црква превасходно мора да показује бригу за Божји народ и његово спасење. Један пут за превазилажење многих проблема у цркви је враћање библијској теологији. Као добар модел у превазилажењу многих несугласица може да послужи Посланица апостола Павла Римљанима, која разматра однос између закона и благодати.

Аутор је професор
Призренске богословије
Св. Кирила и Методија
привремено у Нишу

Епископ нишки Нестор

Усугубимо труде наше

***Из Беседе на Светог Аранђела*, архимандрита Нестора, изговорене у Београдској саборној цркви 1875.**

Преузето из: *Сион, Лист за свештенике, родитеље и васпитатеље*, новембар 1875.

Хришћанин добро знаде да права наука не удаљава, већ напротив приближава човека к Богу и да је Господ наш Исус Христос венац сваке науке, јер је тек у њему јединoм оличена небеска истина. Он је научио људе да познаду истинитога Бога, кога до доласка његова нису могли потпуно познати ниједни народи, па ни они у којих беше писани закон Божји. Он је открио тајну Пресвете Тројице – тајну искупљења и новога рођења коју свршава Свети Дух својом благодети. Он је научио људе како ваља љубити Бога и служити му не крвавим жртвама него духом и чистоћом своје савести. Он је раскрио најчистији закон љубави наспрам ближњих и објаснио да је сваки човек на свету наш ближњи. Он је оживио људска срца надом и с оне стране гроба казујући: да је душа човекова несамртна и да ће бити опште васкресење мртвих, те по овоме да циљ човекова живота није земља него небо, што је и посведочио својим славним васкрсењем и вазнесењем на небо. Он је напослетку установио тајну светог причешћа, у којој се помоћу благодати Светога Духа, кога је послао цркви својој на све векове и на сва времена, сједињава с нама најјачом и најживљом везом, те тако постајемо саучесници његовог најчистијег и најсветијег суштаства, с чега – по снази сједињења с њиме нисмо више робови но синови и насљедници Божји. Друге узвишеније науке неће нико наћи. Другог искупљења и препорођења нема и не може бити.

Браћо хришћани! Иако храм Христов одавно већ поји у свету и слави на многим местима славу своју као што је и ми данас славимо овде, опет не треба заборављати да се препорођење човештва на Христовом темељу још и данас продужава и продужаваће се до краја света. Али, знате да има још много неверних и неправоверних, који нису дошли под закриље овог новог пресаздања и прерођења у цркви Христовој. Но ово не истиче из неправилности самога дела као што би хтели неки да протумаче, већ истиче с једне стране из дуготрпељивости промисла Божја, који је одредио меру и време свакој тварки под небом; а с друге стране из свете љубави Божје, која чека себи слободне љубави свију људи и хоће да их спасе не без њих, већ слободом њихове вере у Спаситеља. Стога се сваки човек, па и читави народи самопозивају, а не принуђавају да ступе у заједницу велике задруге Христове. Па кад је тако, онда не малаксавајмо духом, кад још и после скоро две хиљаде година видимо у свету неверних и маловерних, већ напротив усугубимо труде наше да што више усвајамо дарове Христове, да остваравамо и оличавамо истине његове спасоносне науке, да и друге на пут истине изведемо и спасење њихово као и своје осигурамо. Мач патрона наше Цркве архистратига Михаила, што га држи у једној руци као символ гњева Божја, који ће се у време страшнога суда излити над нерадном и немарљивом децом Христовом; и теразије – у другој руци, као символ правде Божје, која ће измерити достојну награду доброј и радној деци Христовој; нека свагда, нарочито данас послуже предметом нашега размишљања и уверења: да ћемо и ми потпасти мачу гњева Божја, ако у овоме раду будемо равнодушни и немарљиви; као и напротив, да ћемо примити достојан венац награде, ако уз темељ Христов будемо чврсто стајали и на њему усрдно зидали своје спасење и спасење својих ближњих. И у овом случају можемо тек поуздано ишчекивати да мач архистратига Михаила, кога наша света црква посведневно, нарочито данас на помоћ нашу призива, неће бити обраћен на гњев и осуду, већ напротив на заштиту и одбрану нашу против свију видљивих и невидљивих непријатеља наших. Амин!

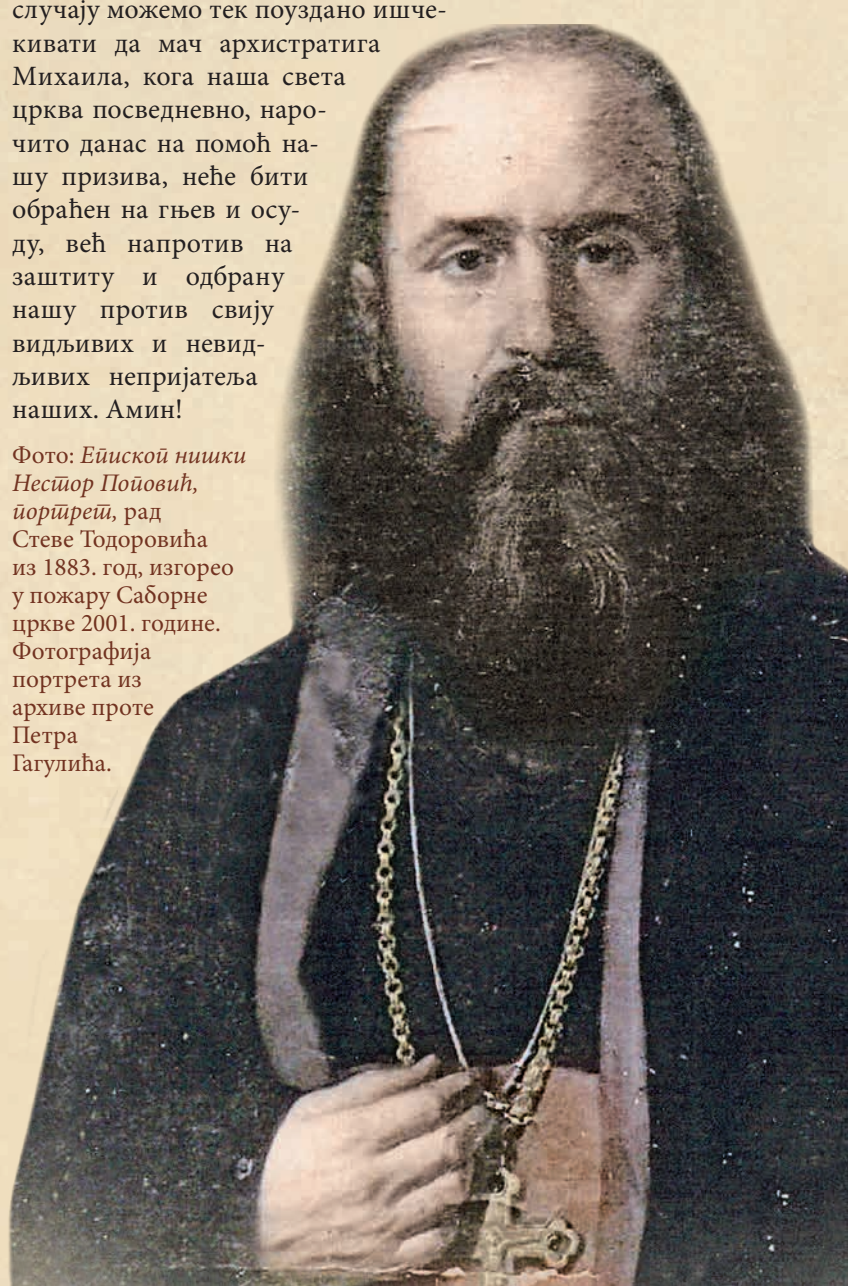

Фото: *Епископ нишки Нестор Поповић, портрет*, рад Стеве Тодоровића из 1883. год, изгорео у пожару Саборне цркве 2001. године. Фотографија портрета из архиве проте Петра Гагулића.

Какве нам све утехе Мајка Божја даје!

Разговор са игуманијом Маријом, настојатељицом Манастира Покрова Пресвете Богородице у Ђунису

Високопреподобна мати, реците нам нешто о свом животном путу који вас је довео до монаштва.

Слава Богу на свему. Ја не могу Господу довољно да заблагодарим на његовом промислу да дођем овде у Ђунис. Рођена сам у прошлом веку, године шездесет осме у Београду. Попут свих мојих вршњака, тежила сам свему ономе што и други. Хајде да завршиш школу, нађеш посао, размишљаш о неком брачном животу... Онда долазе те деведесете године, када међу избеглицама ти видиш друге људе, друге очи, које немају животне радости, већ једно мртвило у погледу. Размишљаш – чему све ово ка чему си тежио, бринуо, секирао се, трошио? Затим, први сусрети са људима који демонстрирају, вичу на улицама. То је мени све било ново. Питала сам се куда иде сав овај народ? Шта се ово дешава? Мене политика никад није интересовала, а нисам била ван свега што се дешава. Кад сам видела све то, поготово те избеглице, схватила сам колико мене Господ воли. Тада се стално говорило да Београду страдања тек предстоје. Размишљала сам како све ово што сам тобоже постигла, не само ја него моја породица – све то може преко ноћи да нестане. Шта је то што је трајно, што ја могу да задржим, без обзира на то да ли имам стан, посао, плату? Шта то имам што могу да понесем са собом и што ће ми дати неку животну, духовну радост?

Дошла је и та 1995. година, када долазим у Манастир Липовац. Немојте ме питати како, то су заиста чудни путеви Господњи. Ја нисам имала никакве везе са Нишом, нити фамилије ни било кога, али ето, дошли смо некако до оца Дионисија. Свидео ми се тај манастир испод обронака Озрена. Свидело ми се и то сестринство, старо, предратно. Зашто је Владика Иринеј 2005. године баш мене изабрао да дођем у Ђунис, ја вам то не знам казати. Ја само знам да кажем: „Мајко Божја, хвала ти!“ Господ је дао да овде спознам и себе. Кажем опет, не знам који су били његови разлози. Ја знам који су били моји разлози да дођем у манастир, а сада сам благодарна Мајци Божјој на томе што је она желела да дођем овде, код ње. Има толико дивних монахиња, финих, кротких, смирених. Ја не спадам у ту сорту. Али кажем, специјални болесници иду на интензивну негу. Овде је интензивна нега. То ми је било потребно.

Када сте дошле у Ђунис, кога сте овде затекли?

Ту је било већ старо сестринство. Претпостављам да је то био главни разлог Владике Иринеја да нас, три сестре из Липовца, као млађе, премести овде. После годину дана упокојила се мати игуманија Минодора, прва игуманија овдашње женске обитељи. Ми сад имамо само још једну моханињу из те старе обитељи.

Најпре је овде био отац Климент, од 1964. године. Он је ту четири године покушавао да успостави обитељ. Пре њега, у 19. веку, овде се догодио сусрет Мајке Божје и Милојке, која је покушавала народу да пренесе све оно што је чула од Мајке Божје, шта је њен благослов. Знате, као и сада, када чујемо да се нешто дешава, мало смо неповерљиви. Како је кренула у народу да оживљује вера, то семе да ниче, да расте то дрво, тако је светиња кренула да прикупља прво народ, вернике. Када ме питају ко је ктитор овог манастира, кажем да је то српски, православни народ. Није било ниједног властодршца, неке личности, која је помогла да се подигне конак или црква. То су те две удовичке лепте које народ и дан данас доноси зато што има неку потребу. Рецимо, дете му је болесно, супруга му је на самрти, тражи помоћ у молитвама.

Како је дошло до тога да ви будете настојатељица?

Мати игуманија већ није била у здравственој ситуацији да може да води манастир. Она јесте била жива, имала је титулу игуманије и све поштовање нас сестара, али физички није могла да обавља то послушање. Још док је мати Минодора била жива, ја сам примила њене обавезе. Када се упокојила, 2006. године, преузела сам целокупну управу манастира. Сада је овде десет сестара,

Разговор водили: Ивица Живковић и Миљан Никитовић

од којих је нас пет монахиња и пет искушеница. Мати Евгенија је једина од тих старих монахиња још у животу и она је посебан благослов за манастир, права мала енциклопедија. Остале сестре су млађе. Наш манастир спада у ред најмлађих српских манастира, не само по формирању и времену градње него, претпостављам, и по сестринству. Ето, сада је скоро четрнаест и по година како смо овде и Господ је благословио да све крене да ниче. Ја вас молим за ваше молитве да Господ дâ да тако и остане, односно да се увећа, без обзира на то да ли ћу ја ту бити или неко од нас. Благослов Мајке Божје је да ту буде женско монаштво, да буде сестринство, да има ко да вас дочека, али да има литургије. Имамо дивне свештенике овде у околини, који нам излазе у сусрет за служење литургије. Све ово што ми радимо је број два. Приоритет је богослужење.

Да ли је тешко одбранити се од савременог света и модерног живота? Да ли вам сметају такве појаве?

Мислим да монах може да сачува себе, без обзира на данашњу ситуацију, на нашу раслабљеност, на знатижељу људи који нам долазе. Бог ти је дао разум, стражи над својим језиком, стражи над својим чулима. Ми можда не можемо можда да држимо подвиг који су држали први монаси, о којем смо читали у житијама: да чинимо по три хиљаде метанија, да не једемо хлеб не знам колико дана, да спавамо на земљи. Али шта је то због чега би млада сестра требало да дође у манастир? Шта је то што она нема у свету? То је нешто што можемо да држимо и данас, као што су држали и први монаси. То је да радиш на себи, да видиш шта то у твом срцу све лежи, да се смириш, да се скрушиш, да научиш да кроз те муке благодариш увек Господу и да тражиш помоћ од њега. То је нека моја животна водиља у манастиру, што желим сестрама да пренесем, без обзира на наше послушање које имамо, без обзира на број људи који нам дођу.

Када је слава, ту буде пар хиљада посетилаца. Само на послушању има око двеста до триста људи. Са сваким човеком треба да се поздравите. Кад видите његов израз лица и када каже да је годину дана скупљао паре да би могао да дође ту на послушање, када се јавио још у мају месецу да резервише место за послушање – како да не пожелиш да кажеш: „Како сте, како породица, како фамилија?“; кад пође, да му даш неку иконицу, флашицу свете воде? А то је триста људи са којима треба тако. Где је ту ћутање, где је ту молитва? Али тај човек отишао је радостан. И мени је радост. Још кад каже: „Прошле године сам се Мајци Божјој молио, Богу, за то и то, и сад сам дошао да заблагодарим, јер ми је то испунио.“ То нама даје неку силину. Мајка Божја је још увек ту, она нас чује, значи није дигла руке од српског народа, није дигла руке од ове наше светиње, и од нас оваквих какви јесмо.

Није ли у томе ваш подвиг?

Треба то схватити. Ево видите ове искушенице. Ми смо читале житија светих отаца, па и ја сам мислила да је тако у манастиру. И онда дођете, наиђете на нешто друго. „Ја нисам за овде, ја ово не могу.“ Ја кажем: „Полако, прво мораш да се смириш. Треба да покажеш колико ти можеш да човека другог волиш, колико си спремна себе да даш. А кад будеш сазрела за ћутање, молитву, тиховање – а да не одеш у прелест – доћи ће и тај тренутак, добићеш то и ти.“ Као што ја нисам тражила да дођем у Ђунис. Знате, мени је две године требало напора над самом собом да прихватим ово послушање. Нисам тражила да идем из Липовца. Знате, ту сам пустила корење, ту ми је духовник, ту су ми духовне матере, то сестринство. Била сам навикла на послушање, на много штошта. Монах је, како кажу, сам са Богом. Како му Господ каже – амин. Али требало је извршити једно насиље. Цело моје биће се бунило: „Нећу то!“

Сила Божја се у немоћи познаје. Да је овде триста-четристо монахиња, да ми имамо старије, које су четрдесет и педесет година монахиње, у чему бисмо видели силу Божју? Кад видите овде две монахиње, три, а пет-шест искушеница којима је ту двадесет пет до тридесет година, које су тек стасале, кренуле да корачају манастирском портом, а како Господ то уређује, Мајка Божја како нас покрива, шта нам све даје, какве утехе...

Молимо вас, пренесите нам нешто од својих духовних искустава.

Ко год дође од монаштва, било да се ради о оцима или о матерама, увек користимо прилику да нешто питамо – бар како они у свом манастиру организују живот, поготово ако су старији монаси, да бисмо извукли оно што ми немамо. Ми имамо књиге, путујемо да видимо друге светиње, а они имају онај животни, прави, да кажем реални монашки приступ свему ономе зашто смо ми дошли у манастир, што је нас привукло. Монахиње у Липовцу нису много морале да беседе, али су радиле. Ми смо видели пример како она живи, како је она послушна, како је кротка, како је смирена, како зна да пређути, како зна да опрости. Ја то могу да читам код светих отаца, али жива реч је жива реч.

Имамо контакта са многим духовним лицима који су нам тако лепе ствари рекли, ту једну реченицу.

Рецимо, отац Данило, који је једно време био игуман у манастирима Дубрава и Увац, причао је једном приликом о брату како му је жеравица пала на длан. Ја кажем како су ту нервни завршеци, како је то јако болно, а он каже: „Ћути, не мора да значи.“ „Како, оче?“, почнем ја оно што знам о медицини. Каже: „Где су ти помисли?“ После непуних месец дана у манастиру препознам другу жеравицу, жеравицу на мојој души, једно искушење, сетим се те његове реченице и кажем: „Хајде сад да научиш како се то кроз живот чита“. Само пар секунди човек да се сконцентрише на Господа, на молитву, нек је то само „Господе“, не стигнете ни до оног „помилуј“. Тада само осетите како тај немир од вас одлази. Као да гледате једну позоришну представу, где сте ви гледалац, а не учесник тога. Ја кажем: „Види, ово функционише!“ Е сад, то само треба да постане навика човеку. За све то, а ово је само један од бисера које сам добила од тих отаца који полако одлазе ка Господу, ја не могу Мајци Божјој до краја свог живота заблагодарити и сагледати њену љубав према мени, што сам дошла у њену светињу.

Размишљала сам о томе како би било отићи у неку од руских светиња, како је то тешко нама да организујемо. Није ме интересовало да видим те светиње, колико да сретнем некога од отаца, само да их питам да ми нешто кажу о спасењу. Онда је дошао неки поклоник из Русије, који се заветовао да обилази светиње Мајке Божје свуда по свету. Оклевала сам, али су ме наговорили да га питам нешто о умно-срдачној молитви. Он ми је само казао: „Кротко срце!“

Шта сматрате својим главним задатком, као настојатељица манастира?

То је молитва. Али не да би се човек с тим дичио, силио и тако даље. Скрушена, тиха молитва. Кроз молитву се нађе решење за све недоумице, проблеме, искушења, нерешиве ситуације. Видите да сте дошли до зида и нема даље! Сви су изгледи да ће бити тако како не би требало да буде. Нити сам ја молитвеница, нити се моји вапаји чују пред Господом. Али важан је тај тренутак да не кренете људским разумом да решавате проблем, него да кажете: „Господе помози! Ти ово реши!“ Само он може да уреди да су вуци сити и овце на броју. Како он то решава? Само станете, задивите се. Јер он том човеку да нешто друго, неку другу идеју, спречи га у тој његовој намери коју има. Када је реч о некој клевети, не може то да не заболи. Није правда, није истина. Почни за тог човека да се молиш Богу. И одједном добијете таквог једног дивног пријатеља, а да ви њему ништа нисте казали, ништа нисте урадили. Све што нам се дешава, то је у глави. То је од помисли. Ако ви имате борбу са мном, стално ми правите проблеме, искушења, клевећете ме, и ако кренем овосветским начином то да решавам, ја само имам већи проблем и веће непријатељство с вама. Али ако сваког дана принесем свећицу за ваше здравље, сваког дана једно мало молитвено правило – десет *Милосердија двери*, ако, кад год вас видим, питам: „Хоћете чај, хоћете кафу, хоћете колаче?“, ви више не можете ни да ми будете непријатељи. Тада настају мир и радост.

Митрополит
лимасолски Атанасије

Исцељење од болести фарисејства

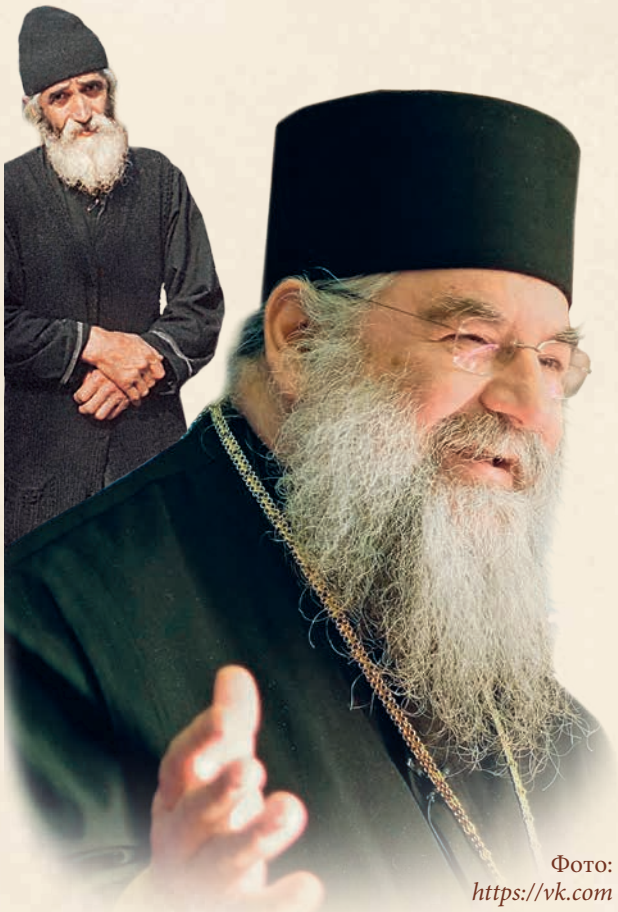

Фото: *https://vk.com*

Ови које називамо „благочестивима“ јесу најопаснија врста људи у цркви. Нека нас сам Бог чува од њих. Када сам једном служио на Светој Гори и када је требало да се каже „Господе, спаси благочестиве!“, један Светогорац је рекао: „Господе, спаси нас од благочестивих!“ Значи, Бог да те сачува од религиозних људи! Такав представља настрану личност која никада није остварила лични контакт са Богом. Једноставно, он само обавља своју дужност према Њему, али никакав однос није остварио са Њим. Зато Бог оваквом човеку и не говори ништа. А и ја вам исповедам из свог искуства, да горе непријатеље цркве од „благочестивих“ нисам видео.

Када би деца „благочестивих“ који су у цркви, или чак попова или теолога, покушавала да постану монаси или свештеници, ови би знали да буду гори и од демона. Устајали би против свих, као најгори непријатељи људског рода. Сећам се родитеља који су доводили своју децу на предавања. Када би деца предузимала корак даље, ови су постајали најгори људи, који изговарају најгнусније речи. Говорио сам им: „Али ти си своје дете довео на предавање, нисам то ја учинио“. А једном сам рекао неком оцу, када сам видео како је његова ћерка била ревносна: „Гледај да је више не доводиш на предавања. Не доводи је да разговарам са њом, јер ће ти ћерка постати монахиња и... сутрадан ћу ти ја бити крив.“ „Не, оче, не дај Боже, па ми те обожавамо“, одговорио ми је. Његова кћи се замонашила и он, ево већ седам година, не говори са мном. То су били људи који нису пропустили ниједно предавање, увек су били први на њима, доводили су и своју децу. А када је дошао тренутак да њихово дете, по својој слободи, изабере свој пут, они су сасвим прешли у други табор и тиме показали да се Христос никада није дотакао њиховог срца.

Из тог разлога су „благочестиви“ најтежа врста људи у цркви. Ови људи се никада неће исцелити, јер мисле да су близу Богу. Док они грешници, да кажемо изгубљени, знају да су грешни. Зато је Христос и казао да ће цариници и блуднице ући у Царство Божје, а фарисејима је рекао да они, будући „благочестиви“, никада неће ући. Јер реч Божја никада није променила њихово срце. Једноставно су се задовољавали чувањем религијских образаца.

Гледајмо, дакле, да схватимо како је црква болница која нас лечи, која чини да заволимо Христа, а љубав Христова пламен који настаје у нашем срцу. И испитујмо себе да ли се налазимо у љубави Божјој.

Ако у себи видимо сву ову злобу и недостатке, онда треба да се преиспитамо. Није могуће да Христос буде у нашем срцу, а да смо препуни једа. Како је могуће да се молиш, а пун си једа према другом човеку? Како је могуће да читаш Јеванђеље, а не прихваташ свога брата? Не прихваташ ли брата, значи да ништа ниси учинио – апсолутно ништа.

Шта мени сада значи ако данас једем или не једем уље? То да неког другог „поједеш“ својим језиком много је горе него да поједеш кашику уља. А ипак, ми се и даље не померамо с истог места. Једемо рибу, не једемо рибу? Ми ћемо се посвађати или побити с другим човеком, јер је своју кашику ставио у неко друго јело. Схватате ли колико су те ствари комичне, па нас и демони, али и људи који су изван цркве, исмевају? А када долазе к нама, уместо да виде људе преображене Христом, оне који су зрели, уравнотежени, заокружени људи, људи пуни хармоније, они нас, нажалост, виде са свим овим страстима и једом, па зато и говоре: „Да постанем такав? Нека ме то мимоиђе!“

Када би га упитали колико је дуго на Светој Гори, Старац Пајсије би говорио: „Дошао сам исте године као и мазга мога комшије. Исто нам је година на Светој Гори, али, јадна она, остала је мазга. А и ја сам исти остао. Нисам се променио.“ Много пута говоримо како смо ту четрдесет година. Ма, на штету су ти толике године! Ту си четрдесет година и још се љутиш, још осуђујеш, супротстављаш се, јогуниш се, не слушаш? Четрдесет година, и још ниси научио прво слово азбуке монашког, хришћанског живота?

Митрополит Атанасије познат је као духовни син Старца Пајсија Светогорца. Називају га Кипарским Златоустом.

Део његове пригодне беседе, са грчког превео протојереј Дејан Јовановић

Архимандрит Андреј Конанос

Гониће га сила твоје молитве

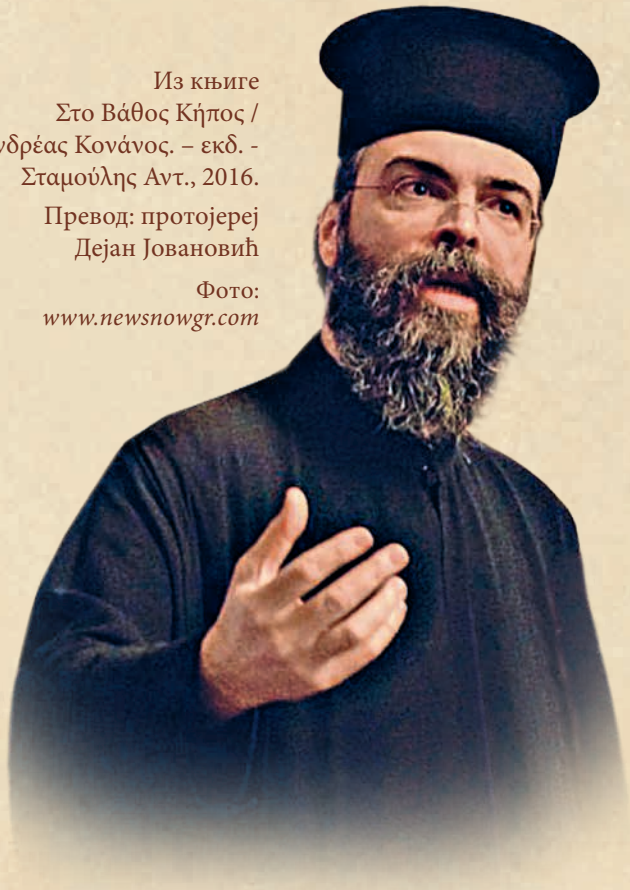

Из књиге Στο Βάθος Κήπος / Ανδρέας Κονάνος. – εκδ. - Σταμούλης Αντ., 2016.

Превод: протојереј Дејан Јовановић

Фото: *www.newsnowgr.com*

Млађи син отишао је од куће, али свога оца је волео. Док је био мало дете и када је живео са својим оцем, међу њима је постојала истинска спона љубави. То је на његовој души оставило трага, тада, у његовим дечјим годинама. И овај печат га је пратио где год да је ишао. Окруживала га је светлост очеве љубави, милост Божја. „Милост твоја, Господе, пратиће ме у све дане живота мога.“

Отишао је. Отац му је указао поштовање и оставио га је на миру. Задивљујуће је ово Божје поштовање, не људи Божјих, него самога Бога. Како те само Бог поштује! Дозволио му је да оде.

– Иди, дете моје.

– Значи, оче, ти мене не волиш?

– Много те волим.

– Али ти желиш да одем?

– Нипошто.

– Дакле, не патиш зато што одлазим.

– Патим.

– Зашто онда не ништа предузимаш да би ме спречио?

– Предузимам, дете моје.

– Шта?

– Поштујем те. Када би овом тренутку могао да погледаш у моје пуне суза очи, кад би могао да се загледаш у моје срце и видиш колико те волим, изненадио би се. Али ти имаш предност. Све што је моје, претпостављам твојој слободи. Изнад свега си ти, оно што ти хоћеш. Желим, дете моје, да будеш поред мене зато што ме волиш. А ако ти не осећаш ову моју љубав, буди слободан. Оствари своје изборе. Ја ћу и поред тога бити уз тебе.

– Ма како ћеш бити уз мене, оче? Ти ћеш, оче, остати код куће. Ја одлазим. Банчићу, лутаћу, лумповаћу, пићу, опијаћу се, бићу са женама. А шта ћеш ти чинити?

– Бићу са тобом.

– Али како ћеш бити са мном, када ме већ сада поздрављаш? Посматрам те издалека. Видим како машеш својом марамицом и кажеш ми: „Дете моје, наздравље!“, а ја у даљини на путу одмичем и ускоро ме не видиш, нестајем.

– Бићу са тобом. Ја ћу бити са тобом, јер ћу те волети. Бићу овде, али ћу бити и тамо. Но бићу нечујно. Нећу бити ту ради притиска нити да те окривљујем, како бих те гушио у твојој савести, нити да у стресу будеш под притиском, него са безграничним поштовањем, са огромним стрпљењем и с веома великом љубављу. То је начин на који ћу бити уз тебе. Окруживаћу те својом љубављу.

Можеш ли и ти да чиниш тако? Остави своје дете, пусти свога мужа, пусти своју жену, пусти их све да на миру остваре своје изборе, да донесу своје одлуке. Не притискај никога. Не сметај другима. Управо то је твој велики проблем. Свој проблем си пренео на друге и не гледаш своја посла. Нико није крив што си несрећан. Нико ти није крив за мизерију коју носиш са собом. Нико ти није крив за празнину која постоји у твојој души. Непрестано говориш: „Смета ми ово, криво ми је оно“. Да ли је могуће да ти је кривац овај или онај? Ти си сам себи кривац. Сам себи си крив.

Остави своје дете, пусти свога мужа, пусти своју жену, пусти их све да на миру остваре своје изборе, да донесу своје одлуке. Не притискај никога. Не сметај другима. Управо то је твој велики проблем. Свој проблем си пренео на друге и не гледаш своја посла. Нико није крив што си несрећан.

Проблем је увек мој. Имам нешто своје што ме тишти. Ма је ли могуће да моја срећа зависи од тога шта ће чинити моје дете, или моја жена, или мој муж, или мој комшија? Значи, да бих ја био срећан, треба сви да се промене? Верујем да схваташ апсурдност овог одговора. Свако доноси своје одлуке, чини своје изборе, има своју зрелост, свој тренутак. Ти треба да будеш задовољан собом и да прихватиш то што јеси. Да кажеш: „Није криво моје дете. Није крив мој муж. Није крива моја жена. Ја сам крив за то што немам добар однос са собом, са својом душом, са својим ја, са својим Богом."

Немам добар однос са Богом. А онда, да бих ја био срећан, тражим од других да се мењају. „Учини ово, да те видим и да се обрадујем." Обрадоваћеш се ако ме видиш да се мењам под притиском? А шта то хоћеш да имаш покрај себе? Шта је за тебе други? Лутка, играчка коју помераш с једног на друго место и уживаш? Али, твоје дете и твој човек нису твој иметак. Они имају своју личност, своју душу, самосталну, и траже свој животни простор и своју слободу.

Схвати, друге не можеш контролисати. И немој ми рећи: „Да, ти ми то говориш, јер немаш својих обавеза и зато си опуштен". Не, не говорим то због тога. То кажем зато што сам видео многе брачне људе, ожењене и удате, који живе нормално. Видео сам мајке и очеве који много воле своју децу, веома желе да се поправе, чезну за њиховим повратком и поправком. Али сви они безгранично поштују своју децу. И схватили су ови родитељи да друге не можеш променити викањем. Схвати, други се не мења твојим виком. Чак и да га промениш, ова промена ће бити краткотрајна и у себи ће носити нешто принудно. А овај притисак ће избити на некој другој страни. Свет се тако не мења.

Остави своје дете на миру. Реци му оно што је исправно. Подразумева се да му треба рећи оно што је исправно. Рећи ћеш то једном, други пут, трећи пут. А онда? Шта ћеш онда? „Не, ја желим да видим како се оно овог тренутка мења." То је твоја потреба. Схвати то. Теби је потребно да са светом чиниш оно што ти хоћеш. Дакле, ти имаш проблем. „Али, то Ви сада озбиљно говорите? Моје дете се упетљало у наркотике." А шта ћеш ти постићи на тај начин? Спасићеш га од дроге начином на који говориш?

Сваки човек који пати зна шта је исправно. Али нема снаге. Зна да то што чини јесте грех, блуд, перипетија. Његов ум то зна. Ипак, нема снаге да се промени. Можеш ли му снаге пружити? Можеш ли учинити неко чудо у његовој души? Ту, на том пољу желим ти да се активираш. Колико деце имаш? Троје? Четворо? Можеш ли да се за свако своје дете, свакога дана, молиш четврт сата? Једном преданом молитвом, у љубави, милости и светлости Христовој? Моли се на такав начин да осетиш како своје дете окружујеш молитвом и закриљујеш га њоме. А онда, после ове молитве, пусти га да на миру крочи у живот и међу људе. И не гањај га више. Гониће га сила твоје молитве.

Можеш ли да се за свако своје дете, свакога дана, молиш четврт сата? Једном преданом молитвом, у љубави, милости и светлости Христовој? Моли се на такав начин да осетиш како своје дете окружујеш молитвом и закриљујеш га њоме. А онда, после ове молитве, пусти га да на миру крочи у живот и међу људе. И не гањај га више. Гониће га сила твоје молитве.

Када би само имао такву силу и такву молитву! А ако немаш, зашто се онда трудиш голим речима?

Миљан Никитовић

Брак као искључива и вечна заједница

Брак се у савременој теологији сматра светом тајном цркве. Још од времена апостола Павла, брак се доживљавао као велика тајна која се простире у вечност, дакле, као есхатолошка категорија. У каквом је односу савремена православна теологија брака са канонима Трулског сабора везаним за брак? Који је конкретно однос нераскидивости брачне везе са канонима који дозвољавају споразумно раскидање брака?

По јудејском и старозаветном схватању, брак је постојао искључиво ради репродукције и продужења рода. Немање деце сматрано је за проклетство. Јевреји су сматрали да искључиво продужењем свог рода настављају да живе. Вера у васкрсење и у вечни живот није постојала. Зато је једини начин „преживљавања“ у овом свету био кроз крв своје деце. Постојање левиратског брака, по којем је брат дужан да удовици свог брата подигне пород, јасно показује да они нису имали развијено схватање и веровање у живот после смрти. Њихов Бог био је искључиво Бог живих, а не мртвих.

Прва заповест од Бога људима била је да се рађају, множе и населе земљу. Близу овог места стоји и део Светог писма где Бог говори да није добро да је човек сам, већ да намерава да му начини жену, да му буде она друг. Ова два места су темељ свим даљим учењима о браку као светој тајни.

У Новом завету описана је свадба у Кани Галилејској, на којој је Христос својим присуством благословио брак између мушкарца и жене (Јн. 2. 1–11). Такође постоји и перикопа у којој садукеји испитују Христа о жени која је имала седморицу мужева, где Христос каже да се у Царству небеском *неће ни женити ни удавати, него ће бити као анђели Божји* (Лк. 20. 27–40). Још једно значајно место налази се у Марковом јеванђељу, где Христос каже да су приликом стварања *двоје* били *једно тело* и *оно што је Бог саставио човек да не растављa* (Мк. 10. 2–12). Још једно место, незаобилазно и класично за сва каснија учења о браку, сви теолози наводе као аргумент о светости брака. То су речи апостола Павла у Посланици Ефесцима: *Тога ради оставиће човек оца својега и матер и прилепиће се жени својој и биће двоје једно тело. Тајна је ово велика, а ја говорим о Христу и о цркви*. Ових неколико места из Светог писма Старог и Новог завета јасно сведоче о светости и нераскидивости брачне везе. Брак је за цркву нераскидива веза која се склапа пред Богом. Она има есхатолошки карактер и простире се у вечност. То је вечна веза између мужа и жене.

Прва заповест од Бога људима била је да се рађају, множе и населе земљу. Близу овог места стоји и део Светог писма где Бог говори да није добро да је човек сам, већ да намерава да му начини жену, да му буде друг.

Свети Игнатије Антиохијски у својој Посланици Поликарпу каже: „А они који се жене и који се удају треба са сагласношћу епископа да ступају у сједињење, да им брак буде по Господу, а не по похоти. Све нека буде на част Божју.“ Узевши у обзир Игнатијеву епископоцентричну и евхаристијску теологију, ове речи треба разумети тако да се брак склапао на Евхаристији, то јест да је благослов за брак даван на Евхаристији и да је тај благослов био учествовање у самој служби причешћивањем. Причешће је давало печат и благослов браку. Слично су сведочили Свети Кирило Јерусалимски, Јован Златоусти, Василије Велики.

На њиховим примерима види се да светост брака никада није довођена у питање. То потврђује и запажање Јована Мајендорфа, да све црквене књиге и катихизиси дефинишу брак као свету тајну цркве. „Називајући брак *тајном*, Свети апостол Павле потврђује да брак има своје место у вечном Царству. Муж остаје једно једино биће, једно једино *тело* са својом женом, као што је и Син Божји престао да буде он сам, тј. Бог, постајући такође

и човек, да би заједница његовог народа такође могла постати његово тело.“ Из ових речи може се закључити да је брак нераскидива и вечна веза мужа и жене, који су једно тело и сада и у будућем веку. Мајендорф пореди две природе сједињене у Христу са сједињењем мужа и жене. Пошто су две природе у Христу нераздељиве, самим тим је нераздељиво и сједињење мужа и жене. Апостолово поређење брака са тајном Христа и цркве Мајендорф тумачи као нераздељиво јединство и пореди га са сједињењем две природе у Христу, док Свети Игнатије Антиохијски наводи да се брак склапао искључиво учествовањем на Евхаристији кроз свето причешће. Оно што је овде проблематично у схватању брака као нераздељивог и вечног јесте постојање споразумног развода брака, а у схватању Игнатија Антиохијског то је постојање мешовитих бракова, који не могу заједно да учествују у Евхаристији. Дакле, питање које се неминовно поставља јесте: да ли то брак има есхатолошку димензију и да ли је брак такво сједињење да га је немогуће раставити?

За разлику од јудејског схватања брака, у старој Грчкој репродукција није била примарни циљ. Атињанин је пазио на број деце, поготово што је касније све своје имање морао да дели на више наследника. Платон саветује да је примеран број деце једно мушко и једно женско. У Атини је брак био договор између будућег супруга и оца будуће супруге или господара ако није имала оца. Мираз је за женску особу био обавезан; ретко се дешавало да се девојка уда без мираза. Жена у том браку није имала никаква права, она је остајала и бринула се о кући и ретко кад је излазила на улицу и то увек уз пратњу робова. Она је била задужена за све што се дешава у кући и за руковођење робова, са својим мужем је проводила мало времена и никада нису ишли заједно по јавним местима. Жене су биле у свему потчињене мушкарцу и припадале су њему као и робови, тако да је он могао да разведе брак својевољно. Брак у Атини није био обавезан законом као у Спарти, али је био друштвено пожељан, пошто се на самаштво гледало са презиром. У Спарти је брак био обавезан законом и нежење су биле подвргаване ритуалном вређању. У Спарти су жене биле слободније и оне су биле обучаване у јахању, управљању кочијама и разним другим физичким пословима. Физичка спремност била је важна и за мушкарца и за жену. Брак је, као у Атини, уговаран између будућег мужа и оца девојке, само што муж није спавао са својом женом већ одвојено, а њој се искрадао ноћу. Мушкарци у Спарти имали су једну жену, док су жене имале више мушкараца и те друге мушкарце је бирао муж. Деца из спартанских бракова сматрана су заједничком својином. Ако би неки мушкарац већ имао децу, обичај и част је била да он дâ своју жену пријатељу. У Риму је брак био савез две породице и био веома значајан друштвено и политички. Брак је у Риму имао објективни и субјективни елемент. Стварна заједница двоје људи је објективни, а њихова жеља да живе заједно као муж и жена је била субјективни елемент. Да би брак био валидан, морала су оба елемента постојати заједно. У Риму је брак био строго моногамни. Постојале су две врсте брака, један у ком је жена улазила у мужевљеву породицу и ту била у власти главе куће, углавном оца, и друга врста, где је жена задржавала своју имовину и власт своје породице над њом и њеном имовином. Брак је био правно уређен и важио је до смрти једног од супружника, или се прекидао разводом. По смрти једног брачног друга, други је имао право да ступи у други брак, само што је требало да прође одређено време. За разлику од јудејског схватања брака ради репродукције, у римском свету брак је био уговор, тачније споразум између две слободне странке. Овај споразум обављао се регистрацијом пред одређеним државним институцијама, да би се обезбедио материјал за судове и да би се проверило да ли је брак склопљен по закону.

За разлику од јудејског и римског схватања брака, као и од многих савремених схватања која се са њима могу упоредити, хришћанство даје браку једну нову димензију и нову реалност, а то је реалност Царства небеског.

За разлику од јудејског и римског схватања брака, као и од многих савремених схватања која се са њима могу упоредити, хришћанство даје браку једну нову димензију и нову реалност, а то је реалност Царства небеског. Управо због тога, узимајући у обзир теологију брака као једне искључиве и вечне заједнице, остаје отворено питање како је могуће да је црква дозволила споразумни развод тог истог светог брака – ако се он простирао у вечност.

Јован Корнаракис

Детерџенти и осећање кривице

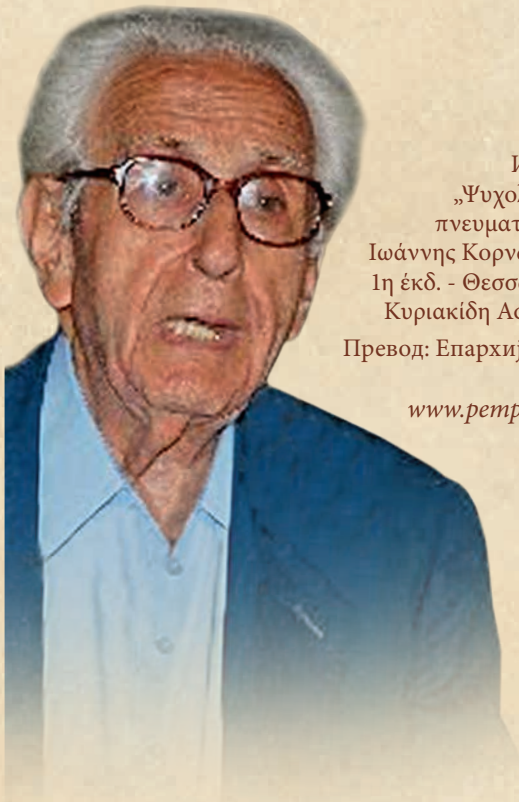

Из књиге „Ψυχολογία και πνευματική ζωή“, Ιωάννης Κορναράκης. - 1η έκδ. - Θεσσαλονίκη : Κυριακίδη Αφοί, 2010.

Превод: Епархија нишка

Фото: *www.pemptousia.gr*

Нешто што је у данашње време веома упадљиво јесте мноштво детерџената и осталих средстава за чишћење која се дају на располагање савременом човеку. Постоји заиста једно запањујуће мноштво средстава хигијене чији се број стално повећава и која преплављују тржиште. Дезодоранси свих врста, сапуни свих квалитета и намена, невероватне врсте средстава за хигијену пружају човеку брзу и лаку чистоћу. Савремени човек који жели да нешто очисти, брзо и лако има на располагању неисцрпно мноштво начина, врста и средстава за чишћење.

Осим саме ове чињенице, оно што нарочито скреће пажњу на детерџент или средства за чишћење јесте реклама. Када би се спровела статистичка обрада, сигурно би показала да је највећи број реклама везан за средства и за начине чишћења. Посебно треба обратити пажњу на то да је највећи број телевизијских реклама везан управо за средста хигијене. Овде би могли заиста говорити о „прању мозга“ путем реклама за средства за чишћење. Познато је да гледаоцу који прати једну телевизијску серију пажња достиже врхунац пред крај епизоде када се очекује неки расплет догађаја, када се он изненада нађе пред једном рекламом за детерџент или средства за чишћење. Циљ уметности рекламе јесте да пружи слику рекламираног производа у тренутку када је пажња гледаоца на врхунцу. У тренутку када, рецимо, херој серије упери пиштољ у некога да би га убио, или када после потере треба да се ухапси неко, у том тренутку серија се прекида да би се одмах појавила реклама за брзо и лако чишћење ваше судопере.

> Ако је употреба и реклама детерџената данас постала једно правило живота, психолошка основа те „навике“ мора да се налази много дубље него што је то проста потреба за материјалном чистоћом.

Ова маркетиншка злоупотреба пажње гледалаца, ради боље продаје једног детерџента, отвара нам врата једног од централних проблема људске егзистенције. И заиста, један гледалац који може да види мало даље од обичне практичне примене средстава за чишћење, могао би да се запита: чему толика разноврсност средстава за хигијену и чему толика реклама истих?

Без дилеме, једини могући одговор који би могао да се да, јесте: напредак наше цивилизације! Чистоћа је пола господствености, каже наш народ. И смисао цивилизације јесте поистовећен са редом, чистоћом, лепим васпитањем и идеалом добре домаћице. Сходно томе, на први поглед, не би требало нико да се чуди толикој поплави средстава за чишћење. Ово обиље је једна последица напретка цивилизације нашег времена.

Али с друге стране, такође је јасно да једно такво објашњење апотеозе детерџената мора да има везе и са психичким светом модерног човека. Треба да прихватимо чињеницу да се уврежени начин живота и дугорочне навике повезују органски са дубином људске личности, а да при томе не упаднемо у замку да претерано „психологизирамо“ наш живот. По Карен Хорнај, чак и једна кијавица или непријатност при стезању кравате мора да имају једну психолошку одредницу. Ако је употреба и реклама детерџената данас постала једно правило живота, психолошка основа те „навике“ мора да се налази много дубље него што је то проста потреба за материјалном чистоћом.

Како било, познато је да чистоћа, и то пре свега прање тела или неког његовог дела, има и један верски значај. У готово свим религијама чистоћа тела или окружења сматрала се и сматра се изразом психичке чистоће. Јудеји су имали, као што се зна, мноштво обредних одредби и радњи које су се односиле на психичку чистоћу, које су налазиле израз у прању и чишћењу свега и свачега. Јудејска верска савест је изузетно осетљива на проблеме моралне и верске чистоће.

Верска истина, која се крије у сваком обредном правилу у вези са прањем, јесте да је „сваки човек грешан и нечист“. Замишљен над својим неочекиваним искушењима, Јов изриче свељудско

искуство рекавши: „Ко ће чисто извадити из нечиста? Нико. Измјерени су дани његови.“ (Јов 14. 4-5). Сваки човек, било како било, осећа своју унутрашњу нечистоћу. Зато је и пророк Давид свестан, управо осетивши ту своју психичку нечистоћу, обраћајући се Богу, да само он може да га очисти средствима која само он познаје; „Окропи ме исопом и очистићу се, опери ме и бићу бељи од снега.“ (Пс. 50).

Познато нам је данас да, колико год да је упоран и детаљан покушај тог спољашњег очишћења (личног или пак домаћинства), толико више даје основе за сумњу да се ради о једном унутрашњем проблему и то проблему савести. Данас знамо да је принудна неуроза (један од честих психичких поремећаја) израз принудних, присилних осећања кривице.

Тако, није потребан нарочити напор да се схвати директна веза између телесне и психичке чистоће. Под притиском терета осећања кривице човек у одређеним случајевима прибегава обредним прањима и чишћењима, како би смањио тај терет или како би попустио напетост своје етичке савести узроковану тим осећањима.

Овде је проблем у томе што се у многим случајевима, како потврђују психологија и психотерапија, човек који носи осећај кривице, а при томе потискује то мучно осећање, ограничава само на спољашње очишћујућим поступцима, занемарујући при томе свој унутрашњи проблем. У тим случајевима те спољашње радње прања и чишћења служе поступку потискивања етичке савести. Представљају одбрамбене психичке механизме од схватања тих осећања кривице. У складу са оваквом реакцијом, онај ко је споља чист, који води рачуна да се увек налази у стању спољашње чистоће и оквирима лепог понашања, сматра себе цивилизованим у смислу једног љубазног човека, тј. етички уравнотеженог и заокруженог.

Међутим, познато нам је данас да, колико год да је упоран и детаљан покушај тог спољашњег очишћења (личног или пак домаћинства), толико више даје основе за сумњу да се ради о једном унутрашњем проблему и то проблему савести. Данас знамо да је принудна неуроза (један од честих психичких поремећаја) израз принудних, присилних осећања кривице.

Унутрашњи притисак или принуда човека да мисли на један начин или да понавља неке радње, чак и по мишљењу Фројда, имају за основу потиснуто осећање кривице. Тако принудне радње неуротичара представљају начине за очишћење и смањење унутрашњег немира узрокованог од неподношљивих осећања кривице. У карактеристичном примеру неуротичара који осећа сталну потребу да пере руке или тело, посуде које користи или било шта друго, видљива је потреба таквог човека за унутрашњом чистоћом. Аустријски психијатар Карузо, скупа са бројним данашњим психијатрима и психотерапеутима, потврђује да непрестана потреба за прањем јесте напросто једна радња која симболизује потребу за унутрашњом чистоћом.

Дакле, апотеоза свих врста детерџената и средстава за чишћење, и поред тога што изражава пораст цивилизационог нивоа савременог човека, маркетиншку хиперболу и праксу, без сваке сумње поставља у жижу проблем квалитета психолошке улоге детерџената у моралном животу човека. А та улога јесте пре свега психички комфор којим може неко данас да реши проблем нечистоће. Савремена средства хигијене омогућују човеку да уштеди снагу и време. Уз мали напор и време може да очисти и најупорнију нечистоћу. Тако се навикавамо на чистоћу и стичемо „половину господствености“. Али, што је битније, психичка улога детерџената јесте свакако један лажни осећај психичке чистоће који пружа савременом човеку.

Проф. др Радивој Радић

Стефан Немања

Беседа на Академији „Немањина Топлица – извор Српске цркве и државе“, у порти Манастира Светог Николе у Куршумлији, 14. септембра 2019. године

Проф. др Радивој Радић је српски историчар, византолог, професор Филозофског факултета у Београду

Фото: *stanjestvari.com*

Руком поузданог сведока је записано да „у 7. дан месеца фебруара“ – година од створења света је текла 6707. (односно 1199. година Христове ере) – „поче часна старост његова нешто мало слабити“. Био је то увод у веома кратку болест после које се упокојио монах Симеон, некадашњи велики жупан Стефан Немања, владар српских земаља.

Подигнутих руку и у сузама, он је најмлађем сину Растку, у монаштву нареченом Сави, изговарао неку врсту тестамента. Онда, када је крај био све извеснији, затражио је да се окупе „часни старци“. Можемо замислити монаха на самрти, који на скромној постељи, заправо на простртој рогозини, лежи наузнак. Можемо замислити његово огромно, али старачки измршавело и кошчато тело, покривено грубом монашком простирком. Подсетимо се да византијски писац Константин Манасије бележи како је Стефан Немања „неки врло плећат и незграпан старац“, док Евстатије, Митрополит Солуна, сасвим одређено каже: „Пре кратког времена и очи моје је задивио овај човек, којем није стас онај, који природа људима додељује, него узрастом веома висок и изгледом наочит.“

Можемо, даље, замислити и забринуте калуђере окупљене око болесникове постеље – „множаство монаха као добромирисних цветова који цветају у тој светој пустињи“, како бележи Сава Немањић – можемо замислити пуцкетање лојаница и смоласту миришљавост тамјана, душе четинара. Седам дана, док је трајала болест, монах Симеон није окусио ни хлеба ни воде. Из њега је лагано истицао овоземаљски живот.

Умирао је човек који је имао пуно право да понесе називе „отац породице“ и „отац отаџбине“, што је слава која припада само изузетним људима у историји.

У другој половини XII века на простору српских земаља није било лако водити државну политику. Србија се налазила између две силе, Византије и Угарске, између чекића и наковња, а у густо испреплетеним међународним односима. Било је то време када је српска држава одлучно ступила на пространу историјску позорницу Европе тако што је заузела своје место у великом политичком прегруписавању ондашњих европских држава у два велика табора.

У другој половини XII века на простору српских земаља није било лако водити државну политику. Србија се налазила између две силе, Византије и Угарске, између чекића и наковња, а у густо испреплетеним међународним односима. Било је то време када је српска држава одлучно ступила на пространу историјску позорницу Европе тако што је заузела своје место у великом политичком прегруписавању ондашњих европских држава у два велика табора.

При том никако не би требало пренебрегнути ни истинске заслуге српских великих жупана пре Немање, што је чињеница која се понекад незаслужено оставља по страни. Они, српски велики жупани, стрпљиво су, корак по корак, водили Србију кроз лавиринте балканске, па и европске политике. Сетимо се само да је Јелена, кћи рашког великог жупана Уроша I, била удата за угарског краља Белу II и била мајка угарског краља Гезе II, а Јеленин брат Белош је годинама био један од најмоћнијих људи у Угарској.

Међутим, Стефан Немања је засенио све дотадашње велике жупане и отворио је преломно раздобље у српској средњовековној историји, раздобље које је трајало седам деценија, од Немањиног доласка на власт 1166. до смрти Светог Саве 1236. године. Немања је, подижући храмове Свете Богородице и Светог Николе, исказао чврсто верско опредељење ка православном хришћанству и византијској култури. Познато је да су се Срби, као најзападнији православни народ, налазили на месту где су се сучељавали хришћански Исток и хришћански Запад, два света неретко

Одлучним и делотворним прогоном јеретика из своје земље и подизањем православних манастира које је пратио развој монаштва, Стефан Немања је недвосмислено саопштио какво је његово верско, а у основи и идеолошко опредељење. Он се искрено прикључио источно-хришћанској екумени и пред крај владавине српску државу је потпуно уклопио у политичку и идејну сферу Византијског царства.

смештена на искључујућим фронтовима историје. Чињеница је да су Срби претрпели одређени утицај и са Запада, али је неспорно да су пресудни ипак били византијски цивилизацијски обрасци. Управо су на тој цивилизацијској клацкалици Немањина улога и неопозиво окретање источном хришћанству били визионарски и одлучујући. Одлучним и делотворним прогоном јеретика из своје земље и подизањем православних манастира које је пратио развој монаштва, Стефан Немања је недвосмислено саопштио какво је његово верско, а у основи и идеолошко опредељење. Он се искрено прикључио источнохришћанској екумени и пред крај владавине српску државу је потпуно уклопио у политичку и идејну сферу Византијског царства.

На спољнополитичком плану важан је био Немањин однос са Византијом, пре свега са царем Манојлом I Комнином који је пролазио кроз различите фазе. За разлику од својих претходника на цариградском престолу, Манојло Комнин је односе између Византије и суседних српских великих жупана у потпуности сводио на приватан ниво, а очекивао је да му велики жупани буду одани. Да би то постигао, он је користио мешавину насиља и танане дипломатије. Утисак је да је већини истраживача промакла једна занимљива појединост која на особен начин повезује Стефана Немању и Манојла I Комнина. Обојица су, наиме, били најмлађи међу четворицом браће и према систему примогенитуре, односно првородства, никад не би постали владари. Међутим, игром случаја, ако бисмо то тако могли да оценимо, Немања у наметнутој му борби, а Манојло јер су му двојица старије браће била покошена епидемијом, а отац га је сматрао способнијим од трећег по реду сина Исака, Немања и Манојло, дакле, попели су се на престо и постали велики владари својих држава. Овде је била на снази тзв. „ултимогенитура“, право које припада најмлађем, а не најстаријем детету. У тој светлости сагледан, однос Манојла I Комнина и Немање добија једну другачију димензију, због недостатка извора нама тешко докучиву. Како било, Стефан Немања је прешао дугачак пут од византијског заробљеника почетком седамдесетих година XII века, до владара државе која је стекла међународно признање у оквирима византијског цивилизацијског круга деведесетих година истог XII столећа, дакле у раздобљу само нешто дужем од две деценије. Наследницима је оставио државу веома размакнутих граница, која се простирала од Јадранског мора до долине Мораве. Шире гледано, Немањина држава остаће темељ идеја српске државности све до модерног времена. Штавише, она је била основа укупних националних идеала који су, како је време пролазило, постали дубоко усађени у колективни идентитет српског народа.

Стефан Немања није био само владар него је истовремено био и физички отац једне вишечлане породице, што је чињеница која некако остаје у тешкој сенци његовог државничког деловања којим се уписао у историју, у ту велику књигу живота, што је његова улога, која је, чини се, незаслужено потиснута и занемарена. У браку са Аном Стефан Немања је имао најмање петоро деце: синове Вукана и Стефана, касније владаре, Растка, доцније монаха Саву и првог српског архиепископа, и две кћери непознатог имена. Стефан Немања је, дакле, био родоначелник најславније српске династије у средњем веку, владарског рода који је Србију за два века од вазалне државе уздигао до царства и најмоћније државе у југоисточној Европи, државе чије су територије запљускивала три мора – Јадранско, Егејско и Јонско.

И на самом крају, да се на вратимо на почетак, на кратку болест Симеона Мироточивог, која је претходила његовој телесној смрти. Да се на вратимо на умирућег калуђера, који на рогозини лежи наузнак, толико слаб да не може да се придигне. Стефан Немања је могао спокојно да оконча овоземаљски живот, јер је на најбољи начин одиграо своју улогу оца, боље рећи двоструког оца – најпре “оца отаџбине“, постојано утемељивши државу којој је одредио физиономију и основна усмерења, а затим и оца једне породице која ће током два столећа владати српским земљама и обележити звездане тренутке српске средњовековне државе.

Шире гледано, Немањина држава остаће темељ идеја српске државности све до модерног времена. Штавише, она је била основа укупних националних идеала који су, како је време пролазило, постали дубоко усађени у колективни идентитет српског народа.

Централна прослава осамсто педесет година Немањиних задужбина у манастиру Светог Николе у Куршумлији

Централна прослава јубилеја „Осамсто педесет година Немањиних задужбина“ у организацији Православне епархије нишке и Општине Куршумлија одржана је 14. и 15. септембра 2019. године у Манастиру Светог Николе у Куршумлији.

Прослава јубилеја започела је у суботу, 14. септембра 2019. године, вечерњом службом у Манастиру Светог Николе у Куршумлији, након чега је у порти овог светог храма приређена свечана академија „Немањина Топлица – извор Српске цркве и државе“.

Преосвећени Владика нишки Арсеније свечано је отворио академију, упућујући добродошлицу уваженим гостима – представницима републичких и локалних власти, архијерејима, свештенству и монаштву наше свете цркве, Његовом високопреосвештенству Митрополиту балтском и ананевском Алексеју из Украјинске архиепископије Руске патријаршије, као и присутном верном народу.

На академији су беседили књижевник Лука Мичета и др Радивој Радић, професор Филозофског факултета у Београду, наш познати византолог.

Лепоти свечане академије допринели су и Нишка црквена певачка дружина „Бранко“ и Дечји хор „Бранко“ из Ниша, група Пирг, која негује духовну музику, и млада српска уметница и један од најлепших етно-вокала на Балкану, Даница Крстић, која је у пратњи Балкан концепт трија извела песме о Косову и Метохији.

Свечаној академији присуствовали су представници републичких и локалних власти: г. Никола Селаковић, генерални секретар председника Републике Србије, г. Дејан Масликовић, помоћник за развој дигиталне истраживачке инфраструктуре у области културе и уметности, г. Гаврило Грбан, представник Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама, гђа Миријана Андрић из Републичког завода за заштиту споменика културе, г. Радољуб Видић, председник општине Куршумлија, и други уважени гости. Аутор академије био је г. Драган Тадић.

У порти Манастира Светог Николе у Куршумлији, једне од две најстарије задужбине великог жупана Стефана Немање, потоњег Светог Симеона, у недељу, 15. септембра 2019. године, служена је света архијерејска литургија, којом је началствовао Његово високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, уз саслуживање високопреосвећених митрополита балтског и ананевског Алексеја из Украјинске архиепископије Руске патријаршије и загребачко-љубљанског Порфирија, као и преосвећених епископа банатског Никанора, будимљанско-никшићког Јоаникија, крушевачког Давида, брегалничког Марка, далматинског Никодима, осечкопољског и барањског Херувима, мохачког Исихија и домаћина овог духовног сабрања, Његовог преосвештенства Епископа нишког Арсенија.

Беседе су одржали митрополити црногорско-приморски Амфилохије и загребачко-љубљански Порфирије, а Преосвећени епископ крушевачки Давид прочитао је писмо које је Његова светост Патријарх српски Иринеј упутио Епископу нишком Арсенију.

Након свете евхаристије приређен је и културно-уметнички програм, у оквиру кога су наступили КУД „Бата Лачковић“ из Куршумлије и Даница Крстић, а затим и трпеза љубави. Том приликом је Митрополит Алексеј поклонио Епископу нишком препис чудотворне иконе Пресвете Богородице, намењен Манастиру Светог Николе у Куршумлији. Након што је изразио благодарност, Епископ Арсеније је уваженим гостима поделио дарове Православне Епархије нишке.

Црква је чувар идентитета нашег народа

Део беседе Митрополита загребачко-љубљанског г. Порфирија изговорене на Светој архијерејској литургији 15. септембра 2019. год. у Манастиру Светог Николе у Куршумлији

Браћо и сестре, данас је велики дан, дан благословен за нас овде сабране, за сву нашу православну браћу и сестре, за читав наш народ, али и за читав православни свет. Јер ми смо се данас, овде, у овој светињи сабрали да се молитвено сетимо почетка молитве на овом месту, да се сетимо онога дана када је почео да се зида овај храм. А тај храм подигао је и сазидао нико други до истински, верни слуга Божји, истински, верни виноградар у винограду Господњем. Овај храм је подигао Стефан Немања, корен и клица из кога се развило свето стабло и разгранало богато дрво, богато духовним и светим плодовима, клица из које је израстао његов свети син, Свети Сава, благодарећи коме такође, поред осамсто педесет година од подизања овога храма, славимо и осамсто година самосталности, аутокефалије наше Цркве.

У времену у којем је живео Стефан Немања, наш народ је био под различитим јурисдикцијама црквеним. Истовремено, политички је био разједињен. А Стефан Немања, водећи бригу пре свега о заповестима Божјим, будући свестан да је само виноградар у винограду Господњем, бринуо се и о спољашњем и о унутрашњем бићу свога народа. Трудио се да обједини народ у једну државу. Али није био циљ Стефана Немање да се поноси и дичи искључиво и само светском славом, моћи овога света, која има свој почетак и свој крај овде, која, исто онолико колико брзо бљесне, толиком брзином често се и угаси. Знао је он, јер је имао вере у Бога, да није могуће градити истинско здравље, постојано уређење у друштву и у држави, без вере, без вере у живога Бога, без јединства духовнога.

Колико год је велико дело светитеља Божјег у обједињењу српских земаља, још је веће његово дело што је тај свој народ и ту своју земљу запечатио именом Христовим. Око Христа, у храму Божјем, од тада па кроз векове, у цркви Христовој, окупља се наш народ. Црква је чувар његовог суштинског бића, његове суштине, чувар идентитета нашег народа. Много више времена наш народ није, после Стефана Немање, имао своју државу. Али је очувао своје биће – не само опстао, него у свим временима давао и дивне духовне плодове.

Славимо и овај јубилеј, као и јубилеј осам векова самосталности наше цркве, не само због тога да бисмо набрајали шта је то све урадио Свети Стефан Немања, Свети Симеон Мироточиви, и његови потомци, да бисмо се дивили ономе што је он и они заједно с њим урадили, него славимо овај јубилеј сабирајући се у имену Христовом, да бисмо ишли стопама које су Свети Симеон Мироточиви, Стефан Немања, оставили нама, својим потомцима, да бисмо ишли путем Христовим, путем вере православне, и да бисмо ту веру истински сведочили пред светом, сведочили – управо онако како и данас сведочимо.

Извор: Радио *Глас* Епархије нишке

Ђакон Далибор Мидић

Ослобођење јужних крајева 1877–1878. и присаједињење Нишке митрополије Кнежевини Србији

Крај XIX века довео је до великих историјских промена на Балкану. Године 1875. у Херцеговини подигнут је устанак под називом Невесињска пушка. Наредне 1876. године у Бугарској почиње Априлски устанак, под вођством одбеглог калуђера Васила Левског. Исте године избија Први српско-турски рат, као последица Невесињске буне. Рат је неславно завршен потписивањем мира у Цариграду 28. фебруара 1877. године. Након овог догађаја велики број хришћана и свештеника пребегао је на територију Кнежевине Србије, плашећи се турске одмазде. Митрополит нишки Виктор о овоме извештава Синод Бугарске егзархије 24. марта 1877. године. У свом извештају између осталог каже и да су у прокупачкој кази турске власти похапсиле све свештенике који су били присталице Патријаршије, па је он код власти радио на томе да се они ослободе.

Први српско-турски рат избио је као последица Невесињске буне. Рат је неславно завршен потписивањем мира у Цариграду 28. фебруара 1877. године. Након овог догађаја велики број хришћана и свештеника пребегао је на територију Кнежевине Србије, плашећи се турске одмазде.

Краљевина Србија објављује рат Турској 13. децембра 1877. године. Успешним борбама српска војска већ 20. децембра стиже до Ниша. Важну улогу у овим борбама имао је и Нишки комитет. Комите Нишког комитета на челу са Николом Рашићем улазе у ослобођени Лесковац 11. децембра 1877. године.

После жестоких борби око Ниша, турски управитељи су 28. децембра 1877. године предали град српској војсци. Нишке ослободиоце свечано је дочекао Митрополит Виктор. Нишки учитељ Димитрије Миле Цветановић (1855–1934) оставио је запис о овом догађају: „Тога дана, рано ујутру, народ у масама иде у цркву и спрема се за дочек. Нишки митрополит са свештенством, у одеждама црквеним, ђаци са рипидама и барјацима, грађанство и ђаци свих школа спрема се да дочека своје ослободиоце. Поворка је пошла од Саборне цркве и Митрополије.“

На челу депутата који су 1. јануара 1878. године отишли у Алексинац да поздраве кнеза Милана Обреновића налазио се Митрополит Виктор. Већ трећег јануара кнез Милан је свечано и победоносно ушао у Ниш. Кнеза је дочекао Митрополит, а у цркви је служено благодарење. Након тога Митрополит Виктор је пригодном беседом поздравио кнеза: „По свршеном благодарењу, владика је говорио беседу врло просту, али за ову прилику врло угодну. Прво рече да народ Старе Србије буде благодаран кнезу Милану што га ослободи од Агарјана и његово име да запише златним великим словима, не онде где може рука душманска слова избрисати, но словима у срцу и кад нестане срца нестаће и спомена, на књаза. За образац наведе богоносца Игњатија. Како је он силно љубио Спаситеља, па кад га дадоше арсланима они га поједоше, но срце у

Срби улазе у освојени град Ниш.

Велики градови који су у Другом српско-турском рату ослобођени били су, поред Ниша, још и Пирот, Врање, Прокупље, Куршумлија и Лесковац. У новоослобођеним крајевима налазиле су се две епархије: Нишка, са седиштем у Нишу, и Нишавска, са седиштем у Пироту, као и део Скопске митрополије, коме је припадало Врање.

ком је Спаситељ записан, оста од зверова недирнуто. Тако је владика желео да буде сав народ Старе Србије спрам свог књаза."

Велики градови који су у Другом српско-турском рату ослобођени били су, поред Ниша, још и Пирот, Врање, Прокупље, Куршумлија и Лесковац. У новоослобођеним крајевима налазиле су се две епархије: Нишка, са седиштем у Нишу, и Нишавска, са седиштем у Пироту, као и део Скопске митрополије, коме је припадало Врање. Организацију државне администрације, просвете, месне власти, као и црквену организацију у новим крајевима, кнез Милан Обреновић поверава најпре либералној влади Стевче Михаиловића, а касније влади Јована Ристића. Министар просвете и црквених дела у обе владе био је Алимпије Васиљевић (1831–1911). Нишки и Пиротски митрополити Виктор и Евстатије привремено су као егзархијски епископи задржани на својим митрополијама до коначног решења. За изасланика владе Кнежевине Србије Митрополиту Виктору постављен је војни свештеник Иван Јефтић. Преко овог свештеника већ 12. јануара 1878. године Београдски митрополит Михаило Јовановић шаље писмо епископима у Нишу и Пироту.

Обојица митрополита, Виктор и Евстатије, прихватили су сједињење са Београдском митрополијом. У писму које шаље Цариградском патријарху Јоакиму II, Митрополит Михаило моли да се са њих скине анатема и да се приме у крило мајке цркве, заједно са народом који у њиховим епископијама живи, „били они Срби, Бугари, Грци, Румуни или Цинцари".

Ослобођењем и припајањем Кнежевини Србији нишког, топличког, пиротског и врањског округа проширена је и Нишка епархија, која је обухватила скоро све области које и данас поседује.

Фото: Феликс Каниц,
Срби улазе у освојени град Ниш, графика,
Орао – Велики илустровани календар,
Нови Сад 1879. године

Писмо Хусеин-паше Марашли Али-паши у Београд од 15. јула 1821. године

Оригинал писма налазио се у збирци Народне библиотеке у Београду, а изгорео је заједно са библиотеком 6. априла 1941. године у немачком бомбардовању Југославије. Документ је, на срећу, 1930. године превео и објавио у листу *Политика* Глигорије Глиша Елезовић (*Политика* бр. 8079 од 2. новембра 1930. године).

Фото: Плакат поводом прославе 1600-годишњице Миланског едикта. *Вешање Владике Мелетија и родољуба*, аутор Стеван Никшић Лала. Архив Епархије нишке

„Његовој племенитости срећном, милостивом брату ми најцењенијем, најпоштованијем Господину везиру и муширу.

Пређашњи мухафиз Ниша Али-паша, не хотећи да мирује, начинио је савез са нишким Митрополитом па је потајно ноћу одржавао састанке и кројио планове да, сачувај Боже, истреби народ муслимански у Нишу и на тај начин да високој царској влади и вечном царству натури на врат једну велику бригу. Пошто сам најсвесније испитао ствар, погубљени су поменути паша, речени Митрополит, двојица свештеника и два ћаифа, који су сви били утицајни људи у вароши. Пошто су због тога погубљени, њихова тела, што су у зло била огрезла, склоњена су са лица земље. Одсечена глава поменутог паше послата је на врело правде (у Цариград).

Интерес посла захтева да мојој маленкости изволите послати једну бујурулдију како је ваше везирство уобичајило давати мутеселимлук градским чуварима и једну бујурулдију ајанску, оставивши места непопуњена за имена.

Даље што се тиче овога краја користим прилику да вас известим да се неће пропустити ништа да се учини што буде потребно у пуној оданости и искрености према вама. Од Бога се надам да ће ваш слуга Мустафа-бег, многоцењени мухурдар, ако то ви зажелите, моћи да вас о свему обавести више но што је у овом мом писму казано. У сваком случају жеља би ми била да преписку наставимо и покорна молба да ме штедро помажете чиме ћете ме особито обавезати.

25. шевала хиџријске 1236. године.“

Ђакон Далибор Мидић

Митрополит нишки Григорије

Обновитељ Малог саборног храма

Прву половину XIX века у историји Епархије нишке обележило је столовање фанариотских митрополита Цариградске патријаршије. Иако Грци, ови важни првојерарси савесно су водили кормило цркве кроз велике буре и искушења. Посебно место међу овим важним ликовима заузима личност Архиепископа и Митрополита Григорија. Он је био први поглавар Нишке епископије из српског рода након више од пола века. Запис на његовом гробу, који се налази иза Мале саборне цркве Светих Архангела, говори нам да је Митрополит Григорије рођен у Трнском округу у селу Кожин у данашњој Бугарској.

Поред своје просветне делатности Митрополит, Григорије био је и веома ревностан у својој првосвештеничкој служби. Због тешких времена за хришћанско становништво трудио се да заведе ред међу нишке свештенике, који су се поред своје свештеничке службе бавили и многим другим пословима, што је изазивало велику саблазан у народу.

Први историјски податак о његовом присуству у Нишу, записан половином XIX века, говори да се он већ као клирик ту налазио 1819. године. Може се претпоставити да је био ђакон Митрополита нишког кир Мелетија Мученика, јер је био један од сарадника у школи коју је овај основао око 1819/1820. године. Потврду за ово налазимо у „Мемоарима“ Атанасија Петровића, где каже да је „око себе купио ђаке и ђакон Григорије у кући некога Милоша. Ђакон Григорије је доцније постао нишким владиком.“ На основу овог сведочанства закључујемо да је имао неко образовање, највероватније манастирског типа. Сличне податке о њему даје Неофит Рилски (1793–1881), који каже да је он најпре био монах у Рилском манастиру и да је 1825. године послат у Ниш „по жељи тамошњих житеља, где би посвећен за владику Епархије нишке у којој и сконча“.

Митрополит Григорије одржавао је преписку са кнезом Милошем, који га је позивао да своју епископску столицу премести из Ниша у Алексинац, где ће добити територијално већу епархију од Нишке. Овом приликом кнез Милош је послао Митрополиту Григорију хиљаду дуката.

Поред своје просветне делатности, Митрополит Григорије био је и веома ревностан у својој првосвештеничкој служби. Због тешких времена за хришћанско становништво трудио се да заведе ред међу нишке свештенике, који су се поред своје свештеничке службе бавили и многим другим пословима, што је изазивало велику саблазан у народу. За време свог архипастировања записао је у Пентикостару Мале саборне цркве Светих Архангела (штампаном у Москви 1782. године) четири важна догађаја која су се догодила у периоду од 1838. до 1841. године. Између осталог он наводи да је 1838. године уз помоћ нишког Исмет-паше наредио свештеницима да носе камилавке, а калуђери да носе капе тенцерлије по угледу на Светог Спиридона. Из његових бележака сазнајемо и да је у Нишкој митрополији спровео акт који је добио од Патријаршије Велике цркве (Цариграда), у коме стоји да је анатема свако ко пазари у недељу и да се пазарни дан помери за понедељак.

Период његовог владичанствовања у Нишкој митрополији остао је упамћен и по великом броју цркава и манастира који су обновљени или изнова подигнути. Тако је 1839. године проширена Катедрална црква Нишке митрополије, посвећена Светим Архангелима. Том приликом дограђени су тремови са јужне, северне и западне стране, дограђена кровна конструкција и срушен високи зид који је заклањао цркву од очију Турака. Тада је постављен и позлаћени иконостас, са иконама које су насликане 1815. године, у време Митрополита Макарија. Црква је по други пут освећена 6. октобра 1839. године. Ову цркву и Митрополита Григорија посетио је 17. фебруара 1840. године кнез Михаило Обреновић са својом мајком кнегињом Љубицом, по повратку из Цариграда.

Из књиге: Ђакон Далибор Мидић, *Историја Православне епархије нишке*, Ниш: Епархија нишка 2019.

Првог септембра 1837. године осветио је Цркву Габровачког манастира. Године 1838. завршио је обнову Манастира Светог Јована Крститеља у Горњем Матејевцу и подигао нову манастирску цркву. Исте године подигнуте су и Црква Вазнесења Господњег у Горњем Матејевцу, Светих Архангела у Доњем Матејевцу, Успења Пресвете Богородице у Гркињи, Вазнесења Господњег у Крчимиру, Светог Николаја Мирликијског у Каменици; јуна исте године освећена је лесковачка Црква Оцаклија, посвећена Рођењу Пресвете Богородице и обновљена Црква Свете Тројице у Бабичком. Године 1839. подигнуте су цркве у Доњем Међурову посвећене Пресветој Богородици и у Миљковцу, посвећена Успењу Пресвете Богомајке, која је освећена на Видовдан.

У време Митрополита Григорија у Нишу је у два наврата, 1838. и 1842. године, владала епидемија колере. Архиепископ Григорије је запи-

Фото: *Мали нишки саборни храм,* графика Ивана Вучковића, Ниш 1986. године

сао да због чуме „брат брата не могаше чувати ни саранити. Сви попови нишки отишли су из града, а мртве сарањују они што су чуму преболели, па је се нису бојали по други пут. Хиландарски јеромонах Виктор, који је у Цариграду био прележао ту болест, опевао је мртве, и тад стече силне паре.“ Ниш је тада имао око тридесет хиљада становника, а колера је односила по стотину живота дневно. Читаве породице су умирале. Деда Виктор Чолаковић Хиландарац, потоњи Владика нишки, био је у то време духовник Хиландарског метоха у Нишу. Метох се налазио преко пута Саборне цркве. Као имун на колеру, обилазио је болеснике који су му читаво своје имање давали да проследи Манастиру Хиландару. Тако је деда Виктор постао један од највећих приложника Манастира Хиландара.

Четврти запис Митрополита Григорија говори о нишкој буни из 1841. године. У Пентикостару пише да су због народног устанка Турци попалили и поробили сву нишку нахију. Устанак, познатији као Милојева и Срндакова буна, избио је у Томину недељу, 18. априла 1841. године, у Каменици. Због неорганизованости устанак је брзо угушен, а Турци су у одмазди опљачкали и запалили двеста двадесет четири села. Тада је преко једанаест хиљада људи побегло у Србију. Улога Митрополита Григорија у устанку није била занемарљива, а на једном месту је забележено да је посредовао у првом измирењу устаника и нишког паше Мустафе. Након овог помирења, нишки паша уз помоћ видинског паше Хусеина направио је масакр над хришћанским становништвом, цркве су спаљене, а велики део свештенства побијен или протеран. Митрополит Григорије је и након ових догађаја остао у Нишу.

Француски путописац и економиста Жером Адолф Бланки у свом делу „Bulgarie pendant l'anne 1841“ описује своју посету Нишу свега неколико месеци после устанка. Он се тада срео и са Митрополитом Григоријем, о чему је оставио следећи запис: „Само што сам се вратио у кућу која ми је била додељена, када ми је најављена посета Нишког архиепископа, примата Бугарске. Мој преводилац је био одсутан у том тренутку, па сам могао само гестовима позвати Архиепископа да седне. Имали смо велику жељу да разговарамо и чинили смо узалудне напоре да разменимо неколико речи, али су сви напори били узалудни. Наш домаћин донео је чибук за Монсињора (Митрополита), који је на њему мирно пушио, чекајући да се преводилац врати. Имао сам довољно времена да осмотрим изглед примата, чија је појава одавала утисак лукавог и препреденог човека. Са лепом црном брадом коју је носио, био је предмет дубоког поштовања својих помоћника. Најзад, господин Егзарос се вратио, те сам посматрао разговор који су њих двојица водили на савременом грчком језику. Архиепископ је журио да сазна шта радим у Нишу. Дубоко је уздахивао и јецао о угњетавању хришћана. Знао је како је буна почела и причао ми је о стању хришћанског становништва. Скочио је изненада и нестао као муња.“

Митрополит Григорије умро је 18. октобра 1842. године. Сахрањен је иза Мале саборне цркве Светих Архангела у Нишу. Интересантно је да је Никола Образописов (1828–1915), познати бугарски иконопосац, насликао у Цркви Ваведења Пресвете Богородице у Панађуришту у данашњој Бугарској његов лик на фресци Светог Григорија Ниског.

Митрополит Григорије умро је 18. октобра 1842. године. Сахрањен је иза Мале саборне цркве Светих Архангела у Нишу.

Драгутин М. Ђорђевић, свештеник

Подизање Цркве Турековачке

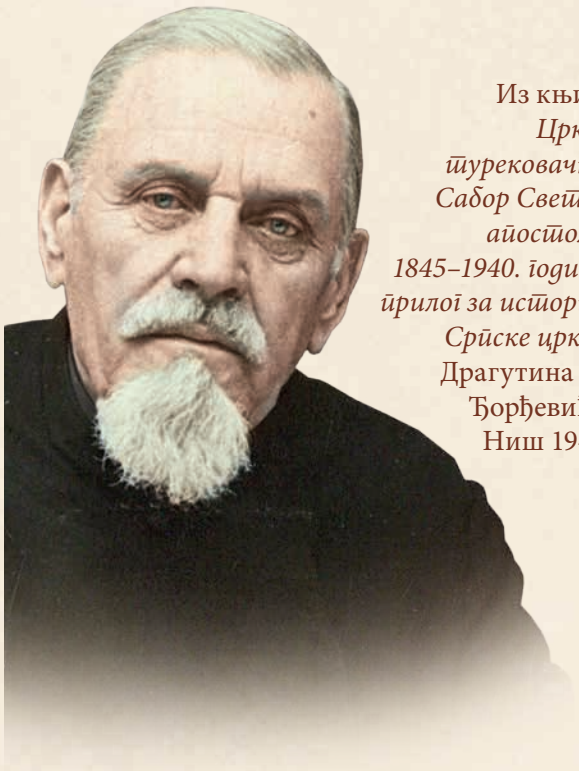

Из књиге Црква турековачка, Сабор Светих апостола, 1845–1940. године, прилог за историју Српске цркве, Драгутина М. Ђорђевића, Ниш 1940.

Колико старих црквишта и руина има у Дубочици, специјално, пак, у овоме крају, немогуће их је набројати. Било је, дакле, много наших светиња, али где је турска нога допрла, ту тешко да је црква остала поштеђена, а да није запаљена, или манастир да је, а да његове зидове крв калуђера није попрскала.

Развалине једне тако старе, можда порушене, или спаљене цркве, постојале су на левој страни немирне реке Јабланице, пет километара западно од Лесковца, близу првобитног села Турековца. Село је доцније, из непознатих разлога, засељено с десне стране Јабланице, а Црква остала на пољу код „селишта“. Та грамада камења са крстом, у скоро неприступачном лугу, означавала је стари давно порушени храм, који је по предању имао три олтара. Време кад је порушен или спаљен овај храм не можемо тачно означити, али знајући по једном летописцу да су Турци, после свога пораза од Николе Скобаљића, народног јунака овога краја, у Врањској Бањи 24. септембра 1454. године, а након освајања Врања и Лесковца, све цркве и манастире или попалили и разрушили, или претворили у џамије и текије, можемо веровати да је онда и стара Црква турековачка уништена. Летописац стари у тузи и болу гушчијим пером пише: „На земљи туга и сеч крста“. Инвазија Турака, зулуми, покољи, паљевине, ратовања и побуне угњетене и економски исцрпљене раје, оставили су то камење да чека боља времена, када би се могло мислити на обнову и подизање ове богомоље. Та боља времена дошла су тек после Акерманске конвенције 25. септембра 1826. године. Дошла су повољна времена нарочито објављивањем знаменитог хатишерифа Махмуд Хана II 1830. године, када је Српска црква добила извесна права у погледу њене аутономије. До овога знаменитог историјског акта дошло се је благодарећи тешкој унутрашњој и спољашњој ситуацији Турске империје. Покорени хришћански народи, после Акерманске конвенције на којој је Русија диктовала услове, дигли су главу и почели да мисле на коначно ослобођење од турског ига. С друге стране Махмуд II занео се је извођењем извесних унутрашњих реформама, што је Турској империји задало нов снажан потрес, па да би истрајао до краја и земљу оспособио за отпор противу страних непријатеља, Махмуд је у хатишерифу учинио уступке нашој цркви у погледу аутономије. Наконсамо девет година, Црква у Лесковцу је већ обновљена, јер запис на јужним вратима то потврђује: „Сија церков обнови сја... года 1839. јула 9.“.

> Црква турековачка, једна од најлепших и најомиљенијих у околини, подигнута је благодарећи великим материјалним жртвама и довитљивости околног народа. Због тога што су Турци нерадо гледали обнављања цркава, наши су стари прибегавали разним начинима само да дођу до резултата. Довитљивост око подизања цркава постала је скоро класична.

У овом повољном времену по нашу Цркву, виђенији грађани села Турековца, уз велике материјалне жртве, за пет кеса грошева добију дозволу од паше за обнављање Цркве (за подизање нове тражен је ферман из Цариграда). Није познато колико је времена трајао рад на подизању Цркве, али знамо да је Црква сазидана 1845. године, о чему имамо запис на минеју за јули-август, а који у нашој транскрипцији гласи:

„Знано како се направи Црква; на 1845. и потом кад се загради и направи конак – настојник поп Илија и попа Ђорђе поп Станковић... 1873. родом из Турековце и последњи ктитор приложници: Коста Тисин из Турековце от град Наћко Калајџиски от град: Тиче Ристе Калаиџије сасвем народ и потрошише 100100.“

На Пентикостару, с почетка, на поцепаном листу, такође имамо о овоме запис:

„Сија књига Пендикостар на турековачку цркву направи се конак и плот отуоколо на 1873. лето настоиници прота попа Илија и попа Ђорђија Нађко и тиче и Коста а Церква се направила на 1845. лето настојник поп Ђорђија от Турековце поп Јанковић и прота попа Илија Урошевић от Лесковац писа га Стојан попа Цекин унук попа Ђорђијин на 1868.“.

Посао око обнављања Цркве стајао је веома скупо, али народ, иако веома сиромашан, није жалио да да и последњу пару, кад је била у питању Црква. Како је црква у нашем народу велика и неприкосновена светиња, то се грађење увек обавијало тајанственошћу, мистеријом и величином. Тако је у предању остало да се је некада Црква туековачка преселила из Петрове Горе, чији се гребен тајанствено и немо уздиже на западном хоризонту, према историјској Јабланици. Исто ми је тако познато предање да се је Црква Светог Илије у Лесковцу некада преселила из планине, долетела на брдо и да су Лесковчани, чак, чули звекет кандила и кадионица.

У ствари, Црква туековачка, једна од најлепших и најомиљенијих у околини, подигнута је благодарећи великим материјалним жртвама и довитљивости околног народа. Због тога што су Турци нерадо гледали обнављања цркава, наши су стари прибегавали разним начинима само да дођу до резултата. Довитљивост око подизања цркава постала је скоро класична. Стари Туековчани, да би простор око Цркве ради народних сабора био већи, поткупе за чохане чакшире и фермане од срме момка пашиног, који је био послан да одмери мали простор, те им овај одмери више, много више него што је паша одобрио. Кад је доцније поменути паша овамо навратио, зачудио се оноликом простору и, кад је почео да се љути, Туековчани су му говорили: „Ако, ако, мило ни је, нека Црква има повише. Вакалско је.“ Чак се одржало предање да је овај паша дао за подизање Цркве педесет дуката.

Цркву је саградио неки чувени неимар, Андреја из Велеса, који је, по предању, саградио цркве у Печењевцу, Нишу, Штипу и Сарајеву, а осветио је тадањи нишки владика Венедикт.

Црква је подигнута у облику лађе са нешто суженим високим сводом, који је вешто израђен од дасака. Изгледа да првобитна црква није имала овакав свод. Овај свод је доцније изграђен, што се да оценити по огромном и јасном Саваоту. Унутрашњост лађе је веома пространа, али недовољно осветљена, јер су прозори са решеткама уски. Цела лађа ослања се на шест укусних стубова. Зидови су дебели један метар. Црква је споља дугачка двадесет пет, а широка дванаест метара. Њена висина је преко десет метара. Унутрашњост Храма украшава лепа предикаоница и женска паперта, која је на хору. Припрата, која је на улазу у Храм, врло је пространа. Подигнута је на место старе, која је била подигнута на осам камених стубова 1899. године за време свештеника пок. Михаила Игњатовића и Михаила С. Тасића, сада архијерејског намесника у Лесковцу. Ову покривају три осмоугаона кубета која дају смисао целој фасади Храма, а изградио је неки мајстор Тодор из Сувог Поља.

Особиту вредност овој, по структури и лепоти израде реткој сеоској цркви, придаје и њен иконостас, редак по уметничким иконама, редак изванредно значајном уметношћу.

Насред наоса је амвон, према коме је, уз јужни зид, владичански престо. Особиту вредност овој, по структури и лепоти израде реткој сеоској цркви, придаје и њен иконостас, редак по уметничким иконама, редак изванредно значајном уметношћу.

Срећна околност је хтела да Црква у Туековцу добије живопис прворазредне вредности из чувене уметничке школе у Самокову. Радови самоковске школе одликују се стилом и финоћом, као и веома дискретним сјајем. Прота Петар Поповић из Битоља, сам уметник и зограф, из уметничке и зографске породице Евстатија Поповића из Дебра, изражава се најпохвалније о високој вредности икона и уметности самоковске. Због високе уметничке вредности отац Петар је са оцем својим Евстатијем долазио у Туековац и копирао све иконе 1901. године, па се и сада живо интересује за ове.

Фото: Архив Епархије нишке

Када волиш, сва су ти врата отворена

Разговор са протојерејем Александром Стојиљковићем, катихетом

Протојереј Александар Стојиљковић, један од четворице пароха Храма Светих апостола Петра и Павла у Житорађи, родом је из ове вароши. Дипломирао је на Електронском факултету у Нишу, граду у којем тврди да је и упознао православну веру у њеној пуној радости и лепоти. Као ревносни млади хришћанин добио је благослов да предаје верску наставу у Основној школи „Топлички хероји“ у Житорађи још давне 2003. године. Већ наредне године уписао је Православни богословски факултет у Београду, где је потом завршио основне и мастер студије. Рукоположен је за свештеника 2011. године, а шест година након тога одликован је чином протојереја. Ожењен је Сузаном (рођеном Андрејић), са којом има четворо деце. Најстарији син им је ученик Богословије Светог Саве у Београду. Протојереј Александар све време, изузев кратке паузе након рукоположења, ради у школи у којој је предавао од почетка своје катихетске службе.

Вероучитељ, као онај који сведочи живога Бога, уноси у школу светлост Христову.

Парохије у Житорађи познате су по изузетно великом одзиву деце на верску наставу. Који је то тачно проценат опредељених у школама Житорађе и околине? Откада постоји толики успех верске наставе, неуобичајен за друге крајеве Јужне Србије, и чему то приписујете?

ОШ „Топлички хероји“ у Житорађи друга је у Србији по разуђености и по броју ученика. У њој постоје четири осморазредна и шеснаест четвороразредних одељења. Ово значи да се настава изводи чак у двадесет села. У свим одељењима од првог до четвртог разреда опредељење за верску наставу је стопроцентно. Укупан проценат ове године износи око деведесет, а ранијих година ишао је и до деведесет пет процената. Ове године имамо 1036 ученика који похађају верску наставу, што представља праву духовну оазу и можда највећи број ученика једне школе у читавој Србији. Трудили смо се да се у свим селима чује реч Божја и број села растао је до пуне мере. Друге и треће године вероучитељске службе изводио сам наставу у седамнаест села. Да би се покрила сва места, сада је ангажовано четири вероучитеља који уредно изводе наставу и укључују децу у живот цркве. Сваки од њих изводи наставу у више села. Сви вероучитељи су, почев од првог, Горана Антанасковића, који је и највише труда уложио, литургијски људи, што свакако има утицаја да се дух заједничарења из цркве пренесе и на децу. У сваком случају, то није заслуга једног човека већ жртва свих вероучитеља, заједнички рад, допуњавање, и то увек са благословом и сарадњом свештеника. Од старешине храма, високопречасног протојереја ставрофора Ђукана Оровића, увек смо имали сваку подршку. Свако дете је за нас жива цигла у Телу Христовом. Тако наступамо да бисмо свако од њих сачували у Господу.

Шта бисте могли да истакнете као посебно у вери народа вашег краја, у породицама ваших парохијана?

У време увођења верске наставе у школе почела је и духовна обнова народа. Родитељи су уз децу учили Оченаш, доводили их у цркву и народ се полако приближавао Богу. Наша литургијска заједница није много велика, али је веома жива и постепено расте. Све је више породица које са децом учествују на светој литургији. Народ нашег краја веома је вредан.

Колико вас обавезе у школи ограничавају у вашој парохијској служби?

Среда је у Житорађи пијачни дан. Мноштво људи из околних села користи прилику да нешто прода и купи, тако да тај дан није употребљив за обилазак парохије. Са друге стране, тада имам осам часова у школи, што је скоро половина норме. Остали часови су свакога дана у касним поподневним часовима, тако да остаје пуно времена за обављање парохијских обавеза. Трудим се да због тога још боље испуњавам парохијске обавезе и изводим наставу. Обавеза је пуно, али то је све једна симфонија. Када се Богу, народу и деци служи са љубављу и знајући да се тако жива црква изграђује, све бива са радошћу и без оптерећења.

Том светлошћу која обасјава све, он у школу уноси љубав према свима. Ту радост вере Христове препознају сви.

Која најлепша искуства издвајате из вашег катихетског рада? Шта сте најважније чули и научили од деце којој предајете?

Када пчела сакупља мед, она га никад не сакупља за себе, већ за младе пчеле које ће доћи након ње. Деца су гарант опстанка нације и наше цркве. Испуњавати речи Господње „Пустите децу к мени, јер је таквих Царство небеско“, и још ту децу обликовати у људе Божје, велика је част. Неке од својих првих ученика сам већ венчао и децу им крстио. Многи су уписали разне факултете, које су успешно завршили или завршавају. Никола Миловановић са скоро свим десеткама студира електронику, Сандра Лосић медицину, Хранислав Станковић математику, Лазар Стојковић математику и информатику, Марко Анђелковић полицијску академију, Ана Филиповић уметничку академију итд. Важно је да су сви они добри и честити људи, корисни и цркви и отаџбини.

који води вероучитељ Горан Антанасковић. Они сваке недеље певају целу свету литургију. И у другој цркви на мојој парохији, у Храму Свете Петке у Доњој Расовачи, деца одговарају за певницом увек када се тамо служи света литургија. Ученике веронауке посебно позивамо на почетку школске године, када служимо призив Светог Духа, на Детинце, Бадње вече, Божић, Светог Саву, Цвети, у току Страсне седмице, Васкрс, Саборе, литијске молитве у многим селима, као и на благодарење за крај школске године, када награђујемо ученике генерације. Ђаци обично добију по коју иконицу као благослов. На Светог Саву свако дете добије пакетић. Једно од деце буде колачар и уз помоћ верног народа који долази у храм припрема се послужење за све. Тада нам долазе и деца из предшколске установе са својим васпитачима. Организујемо и васкршњи ликовни конкурс, на којем учествују деца од вртића до средње школе, који се завршава свечаном академијом и доделом награда за најбоље, а на сам дан Васкрса такмичење за најјаче и најлепше јаје.

Мала деца живе са Богом и са анђелима. Из њиховог чистог срца може се много тога научити. Учећи децу, катихета и сам учи од њих.

Изговарајући молитве деца често имају живо општење са Господом. Од деце се најбоље може научити како се разговара са Богом.

Мала деца живе са Богом и са анђелима. Из њиховог чистог срца може се много тога научити. Учећи децу, катихета и сам учи од њих. Изговарајући молитве, деца често имају живо општење са Господом. Од деце се најбоље може научити како се разговара са Богом.

Постоји ли подршка за верску наставу од стране директора и колега у школи у којима предајете?

Вероучитељ, као онај који сведочи живога Бога, уноси у школу светлост Христову. Том светлошћу која обасјава све, он у школу уноси љубав према свима. Ту радост вере Христове препознају сви. Она благотворно делује. Ми смо као хришћани дужни да волимо све, а када неког волиш, сва су ти врата отворена. Од свих директора до сада, психолога, педагога, руководстава школе, професора, учитеља и помоћних радника имамо подједнако братски однос и сваку подршку. Многе активности заједно извршавамо. Све је у интересу деце, да она постану добри људи.

Да ли иста та деца долазе у цркву? На који начин их тамо верни народ на челу са вама дочекује?

Верска настава је изнедрила Дечји хор „Бисери“,

Имате ли неки савет за нас који предајемо у већим градовима и у другим срединама? Како постићи тако велики одзив ученика?

То је тежак и трновит пут, који тражи пуно жртве и сагоревања за оне које волиш. Велика је радост за свако добијено дете, као за изгубљену овчицу коју пастир нађе. Љубав и добри односи према свима! Колико пута смо помагали директорима, педагозима, психолозима, учитељима, помоћним радницима и наравно деци! То подразумева жртвовање свог времена за оног кога волиш. На крају крајева, ми децу лагано уводимо у живот вечни и Царство небеско. То нико други не може да им понуди. Спријатељити некога са Богом, приближити дете Небеском Оцу, велика је ствар. Определивши се за верску наставу, деца се опредељују за Бога, а ко се за Бога определи, он се определи да живи у вечности и да његова дела оставе трага на овој нашој лепој планети.

Разговор водио: Ивица Живковић

Вероучитељица која окупља песнике

Културно-уметничко ангажовање Тање Трашевић Спасић

Професори верске наставе сваке године постају све више препознатљива интелектуална снага у Епархији нишкој и другим епархијама Српске православне цркве. Међу катихетама Епархије нишке има таквих појединаца који неким својим специфичним, самоиницијативним трудом, доприносе мисији цркве у ширем културно-образовном смислу. Они се у томе руководе својим широким интересовањима, која стављају у везу са ширењем речи Божје, као и својим образовањем, које ни данас није код свих искључиво богословско. Присуство дипломираних историчара, филолога, педагога и других у катихетским кадровима цркве, с једне стране, означено је као недостатак у квалификацији за предавање садржаја верске наставе, док с друге стране ови наставници, у мери у којој су то људи цркве, још увек представљају мост између мисије цркве и других домена интелектуалног и културног живота средине.

У овом броју доносимо приказ досадашњег рада вероучитељице Тање Трашевић Спасић из Ниша на окупљању једног броја књижевних стваралаца овога града и околине и организовању књижевних сабрања, на којима се под сводовима цркве читају песме са православном духовном тематиком. Тања Трашевић рођена је у Нишу 1969. године. Још од малих ногу опазила је у себи дар писања песама и састављања текстова различите садржине, за које је већ у школском узрасту добијала велики број награда. Интересовала се за књижевност и за све друге науке које је изучавала у школи, али је посебну пажњу придавала духовности, која се у оно време у просветним установама није изучавала. Мисли да је ову своју наклоност наследила од своје рођаке, жичке монахиње Гликерије, која се као веома млада девојка замонашила и провела једно време у близини Светог владике Николаја. Тања је као дете читала бројеве Православног мисионара и старије црквене календаре, које је налазила код своје баке.

Присуство дипломираних историчара, филолога, педагога и других у катихетским кадровима цркве, с једне стране, означено је као недостатак у квалификацији за предавање садржаја верске наставе, док с друге стране ови наставници, у мери у којој су то људи цркве, још увек представљају мост између мисије цркве и других домена интелектуалног и културног живота средине.

Годинама касније завршила је студије српскохрватског језика и југословенских књижевности на Филозофском факултету у Нишу. Као дипломирани филолог положила је лиценцу за професора српског језика 2003. године. Постдипломске студије на смеру науке о књижевности довела је до прве верзије магистарског рада. Вршила је замене у основним и средњим школама, била ангажована на пројектима Студијске групе за српски језик и књижевност Филозофског факултета у Нишу, као и у настави из књижевности за децу у ондашњој Вишој школи за образовање васпитача у Алексинцу. Читавих пет година давала је припремне часове ученицима за полагање класификационог испита из српског језика у организацији Цркве Пресвете Богородице у Доњој Врежини код Ниша. Никада до данас није имала радни уговор на неодређено време.

Још прве школске године по увођењу верске наставе добила је предлог свештеника, тадашњег координатора овог предмета, да ступи у катихетску службу. Овај позив прихватила је пре четири године, од када у неколико основних школа у Нишу и околини ради са непуним фондом часова. Има одличну сарадњу са директорима свих школа у којима ради, као и са колективима наставника других предмета и колегама вероучитељима. На својим часовима редовно практикује корелацију са наставом из српског језика. Ради даљег усавршавања у катихетској струци посветила се полагању диференцијалних испита на богословским студијама.

Тања Трашевић је провела један краћи део свог девојачког живота у обитељи Манастира Пресвете Богородице у Сићеву код Ниша. Данас живи у складном православном браку са господином Драганом Спасићем, са којим дели исте наклоности према хришћанском животу и уметничком стваралаштву. Свој песнички таленат такође приписује извесном генетском наслеђу – блиски рођак био јој је Милан Комненић, знаменити српски песник и јавна личност с краја двадесетог века.

Многи су нашли велико задовољство у томе да се одазову на њен позив, како би представљањем својих песама са духовним мотивима узели учешћа у прослави празника Пресвете Богородице. Њихов рад често прате локални медији, а у знак одзива на ове догађаје прочитане песме објављују се у бројним билтенима, зборницима и часописима.

Њена књига „Гамбит принцезе Атех“, посвећена анализи Хазарског речника, привукла је интересовање уже струке и шире читалачке публике. Сам аутор Хазарског речника, покојни Милорад Павић, упутио јој је речи похвале и послао јој као уздарје примерак једне своје књиге са посветом. Објавила је још неколико стручних радова, али се последњих година усредсредила на писање песама и кратких прича. Поред духовних песама пише и поезију са другом тематиком.

Поетско стваралаштво представља својеврстан изазов за особе различитих погледа на свет, па и за православне хришћане. С обзиром на то да је дар песништва редак међу људима, многи доживљавају поезију као неки далек и неприступачан свет. Има и оних који према писању песама, као нечем непознатом, показују известан презир и дистанцу. Међутим, код

већине људи сензибилисаних за културу и духовност, свако уметничко надахнуће, па и оно песничко, изазива макар уздржано поштовање. Ово нарочито важи за православне вернике, када се сусретну са особама које састављају духовне песме.

Тања Трашевић Спасић већ седам година организује књижевна сабрања у оквиру прославе Богородичиних дана и празника Успења Пресвете Богородице под окриљем Храма у Доњој Врежини. Ови културни догађаји сазивају се с благословом Епископа нишког и старешине Храма Успења, раније проте Светислава Петровића, а данас протојереја Владана Стојановића. Као чланица Удружења писаца „Чегар“ и Савеза књижевника у отаџбини и расејању, Тања Трашевић Спасић има плодну сарадњу са члановима ових књижевних друштава, као и са осталим песницима и писцима из нишке области. Многи су нашли велико задовољство у томе да се одазову на њен позив, како би представљањем својих песама са духовним мотивима узели учешћа у прослави празника Пресвете Богородице. Њихов рад често прате локални медији, а у знак одзива на ове догађаје прочитане песме објављују се у бројним билтенима, зборницима и часописима.

У Нишу постоји плодан круг песника који стварају духовну поезију. Међу њима су Драгиша Ераковић, Мирослав Митковић Нам, Јовица Ђурић Мајор, Миљана Игњатовић Кнежевић, Милијана Јовановић, као и други аутори објављених збирки. Тања Трашевић Спасић уредно чува песме са свих досадашњих сабрања у Доњој Врежини. Многима од њих нуди несебичну помоћ у лектури и другим пословима припреме за публиковање књига.

Назив „књижевно сабрање“ Тања је уобличила заједно са протом Владаном Стојановићем, како би означили догађај који се уприличава по дану, а није матине ни класичан књижевни скуп. Мотив његовог сазивања је искрена љубав и поштовање свих учесника према Пресветој Богородици и светима, као и жеља да се на овај начин приреди још једна духовна трпеза. Већ две године ово неформално удружење песника прославља своје крсно име, Светог Јосифа Химнографа, чији им је спомен близак по надахнућу за стваралаштво посвећено Богу и светима. На овај начин они желе да употпуне своје учешће у духовном животу цркве, чијој лепоти и богатству у дане књижевних сабрања они доприносе својим стиховима.

Ивица Живковић

Епископ нишки Доментијан

Деца и религија

Реч на Епархијској конференцији одржаној у Нишу децембра 1911. године
(наставак)

Фото: Архив Епархије нишке

Умогућност дечјег усвајања истина свете вере убеђује нас историја Хришћанске цркве. Први хришћани не само да су се сами бринули да се приближе Царству Божјем, него су се на разне начине усиљавали да и њихова деца буду достојни синови Царства Божја. К томе се сводило све васпитање и образовање које су они желели да им даду. Стари хришћани старали су се пре свега да у детињој памети запечате живо и јасно познавање Исуса Христа; навикавали су их на реч Божју, учили их како се треба молити и уопште употребљавали су таква средства, која су непосредно служила за усађивање и укорењавање код њих праве побожности хришћанске. И све старање старих хришћана у томе правцу уродило је добрим плодом. Тако, на пример, Света Софија много се бринула да своје три ћерчице, које су носиле имена трију главних хришћанских врлина: Вера, Љубав и Нада – васпита по правилима хришћанске побожности, тако да би њихов живот потпуно одговарао тим врлинама. И Господ је благословио њен труд: поуке добре матере дубоко су продрле у срца њене деце и донеле обилне плодове. Када је у време гоњења цркве и хришћана цар Адријан извео на суд кћери Свете Софије, које су биле такорећи још деца: Вери је било дванаест година, Нади десет, а Љубави девет година, оне се нису преплашиле од грозног мучитеља и исповедале су пред њим своју веру у Христа. О Светој Макрини, сестри Светог Василија Великог, причају да је њу мати обично метала на скут и терала је да слабим и још тепавим гласом изговара име Господа Исуса. Свети Василије Велики, Григорије Богослов, Јован Златоуст, били су упућени хришћанској вери од ранога детињства. А код нас образовање и васпитање, од Стевана Немање па до пропасти српске државе, баш на двору било је чисто црквено и хришћанско. Породица Немањина дала је читав низ светитеља и раденика црквених.

Стари хришћани старали су се пре свега да у детињој памети запечате живо и јасно познавање Исуса Христа; навикавали су их на реч Божју, учили их како се треба молити и уопште употребљавали су таква средства, која су непосредно служила за усађивање и укорењавање код њих праве побожности хришћанске.

Да деца у раном узрасту могу да усвајају највише истине свете вере, у томе нас уверава наше лично искуство, наше посматрање дечјег живота. Први утисци нису јасни, али они дубоко проницавају у душу. Што раније продру нејасни утисци у срце детиње, тим ће се раније назидати и јасне представе о Богу. Дете од две, три и четири године већ почиње да показује свест; оно већ уме у то време лепо да говори, добија појам о стварима које га окружавају. У ово време не само да се може дете уводити у област религиозних осећања, већ му саопштавати и прве истине из вере. Дете већ може или помоћу разматрања свештених ликова, или помоћу простих, појмљивих објашњавања матерњих, или помоћу добрих примера њених да добије извесну представу о Богу.

Деца се јављају на свет са способношћу примања утисака споља, да примљено памте, резонују

и стварају извесна мишљења и појмове. Моћ суђења и задобивања појмова, савесност, појачава се утицајем других, старијих и искуснијих људи. Време и појаве чине да се зачеци, који се као клице налазе у души детињој, развијају и прелазе у навике, појмове и знања, што све скупа сачињава живот.

Позната је ствар да хришћанство благотворно утиче на душу људску, јер јој даје одговора на питања која живот иставља и која муче мисаони свет још од давних времена. Хришћанство као такво, благотворно утиче и на људску нарав. Грех који живи у човеку и наклоност ка греху, с којом се човек јавља на свет, јесте оно што књижевници називају „звер у човеку“. То чини да човек има грубу нарав, да постаје суров, тиранин и деспот. Међутим, хришћанство има у себи таквих начела и тако дубоку садржину, као: учење о једнакости, свеопштем братству, о праштању увреда, о милосрђу, о љубави према ближњима и непријатељима итд., да поткупљује и задобија људе за се, тако да се у животу руководе хришћанским начелима баш они, који себе не сматрају хришћанима. Дакле, хришћанске идеје тако дубоко проткавају људски живот и мисао, да су општечовечанскима постале. По томе самоме оне и чине да се код људи ствара сталан и одмерен карактер са питомом нарављу и саосетљивим срцем.

Детету треба давати религијско знање, па оно доцније кад кристалише појмове, нека зрело мисли да ли има што да одбацује или задржи што је стекло и научило у рано доба живота. Да децу треба религијски васпитавати сведочи нам факт, што је религија од вајкада свеопшта појава и својина духа свега човечанства, а атеизам, религиозна апатија и индиферентизам јесу изузеци и појаве које балансирају као грех и поправка.

Има ли места не учити децу истинама хришћанске религије? Наше је дубоко уверење да је треба учити, јер пред истином се не могу затворити очи, а од потребе не треба бегати, него је задовољити. Не може се примити за озбиљан и оправдан разлог да децу не треба учити истинама вере зато што нису довољно свесна да раде по слободи савести, јер се никакав притисак и насилно наметање појмова и убеђења с моралне тачке гледишта не могу одобрити. Када би се овај слободњачки принцип усвојио, онда би много што-

шта требало да отпадне, на првом месту настава у школи, јер се и она даје деци. Ми сматрамо да детету треба давати религијско знање, па оно доцније кад кристалише појмове, нека зрело мисли да ли има што да одбацује или задржи што је стекло и научило у рано доба живота. Да децу треба религијски васпитавати сведочи нам факт, што је религија од вајкада свеопшта појава и својина духа свега човечанства, а атеизам, религиозна апатија и индиферентизам јесу изузеци и појаве које балансирају као грех и поправка.

Према свему разлагању, ми смо дужни да правдамо и бранимо гледиште наше цркве, као посве умесно, што она од првих дана живота уводи децу у своју заједницу и непрекидно руководи их у религиозно-моралном и јавном животу.

Како да се постигне учење деце религијским истинама? Кућа, школа и црква дужне су да уче децу религији. Кућа, то јест родитељи, су први педагози детињи. Кућа ствара прве појмове, навике, полаже основе за карактер, па је дужна да даде и прва религијска знања и основе васпитања. Што кућа да детету, то му остаје за целога живота. И што кућа пропусти да у своје време даде детету, то се често пута не да никако постигнути и поред најугледнијег образовања што га у школи добије. Отуда често сусрећемо људе школоване са слабим васпитањем, и нешколоване, али добро упућене. Школа прихвата децу и даје јој знања у извесноме реду, а у томе низу и религијско знање. Претпоставља се да деца долазе у школу са колико-толико појма о Богу, осећањем и појмом о светињама и поштовању истих. И ово двоје, као минимум религијскога знања, довољно је да се на њему назида остало што може и треба школа да даде за руководство у животу. На цркви лежи велики задатак, да не само децу, већ и људе, кроз цео њихов живот учи, врши њихов морални препорођај; кад греше, поправља их и изводи на прави пут истине и спасења, а у добру одржава их.

У томе лежи велики и свети задатак црквенога учитељства.

Презвитер Дејан Крстић

Дођосмо ти, Пречиста

Одломак из беседе одржане на Сабору Покрова Пресвете Богородице 2019. године у Ђунису

Ево вечери и ево ноћи која својом светлошћу и торжественошћу превазилази све ноћи у годишњем кругу! Ево ноћи која сва сија пасхалном радошћу! Да, радошћу. Јер вечерас, браћо и сестре, из мноштва грла и срдаца, из једнога сабора анђела, светих и нас овде сабраних, широм православне васељене ори се песма: *Радуј се, радости наша!* И заиста, она је радост наша. Она је узрочница вечне радости наше. Она је та која је родила Извор радости и нашега вечнога весеља.

Сигурно је, браћо и сестре, да је у оном времену било много лепших, раскошнијих и отменијих места где се Мајка Божја могла јавити. А она је изабрала ово место – незнатно и ни по чему познато у свету. У то време свакако су постојали многи знаменити, значајни људи, личности којима је Пресвета могла да се јави. Али она је изабрала целомудрену тринаестогодишњу девојчицу, да се њој јави и да њој открије вољу своју. Зато сам испуњен страхом и страхопоштовањем, налазећи се на овоме месту које је удео Мајке Божје на светој српској земљи. Ово место није ништа мање вредно и ништа мање значајно на карти православнога света него што је Почајевска лавра, него што је Дивјејево Светог Серафима Саровског.

Дођосмо ти, Пречиста, свако са својом муком, свако са својом радошћу. А коме бисмо и дошли, ако не теби, јединој чистој, јединој благословеној, Мајци нашој, Мајци цркви? А долазимо теби, овакви какви јесмо, зато што нас твоја мајчинска рука прима, зато што нас твој мајчински покров и омофор покрива исто онако како мајка чедољубива покрива своје болесно дете. Када би нам се, браћо и сестре, макар за тренутак отворили наше духовне очи, када бисмо могли да видимо светлост и сјај и благодат којима смо сви овде окружени и окупани, чешће бисмо долазили на ово место и чешће бисмо притицали Мајци Божјој.

Али морамо знати, браћо и сестре, ако имамо Мајку Божју за своју мајку, ако нас је она Сином својим усинила, то нас итекако обавезује. Обавезује нас да живимо онако како је она нама оставила у завештање. И данас она нама, браћо и сестре, као пре две хиљаде година на свадби у Кани Галилејској говори: *Све што вам каже Син мој Господ, учините.* Да слушамо Свето јеванђеље, да истину и правду Светога јеванђеља – као и она, као и многи који су живели угледајући се на њу – учинимо унутрашњим садржајем свога живота и свога бића. Онда можемо бити сигурни да ће благодат и благослов Мајке Божје бити са нама и да ће она бити та која ће нас увести и провести кроз све муке и невоље са којима се у својим животима сусрећемо, да ће нас увести у Царство Сина свога и Бога нашега.

Помолимо се, браћо и сестре, Мајци Божјој, да у нашем многонапаћеном и крстоносном народу нестане проклетство нејединства, да завлада јеванђелска љубав и слога, да нестане све оно што нас одваја од Мајке Божје и њенога Сина и Господа. Да нестане лажи, да престанемо да псујемо име Божје и пречисте Мајке Божје, да престанемо да убијамо децу своју у утробама својим, да се рађамо, да би Мајка Божја могла да нас препорађа за живот вечни. Ако се будемо држали тога, будите сигурни: благослов Мајке Божје ће бити на нама. А када је благослов Мајке Божје на нама, ко ће против нас?

Са ових неколико речи, ја желим Вашем преосвештенству, мати игуманији ове свете обитељи и сестрама њеним, свим високопречасним и преподобним оцима и свима вама, браћо и сестре, да са овога места одемо обогаћени, окрилаћени за подвиг, да одемо са овога места укрепљени у вери, у нади, у љубави, и да овај празник Покрова Пресвете Богородице буде прекретница у нашим животима – да увек видимо и осећамо покров Мајке Божје над нама, који нас штити и који нас укрепљује. Амин.

У то време свакако су постојали многи знаменити, значајни људи, личности којима је Пресвета могла да се јави. Али она је изабрала целомудрену тринаестогодишњу девојчицу, да се њој јави и да њој открије вољу своју. Зато сам испуњен страхом и страхопоштовањем, налазећи се на овоме месту које је удео Мајке Божје на светој српској земљи.

РАНА БИБЛИЈСКА ИСТОРИЈА У ТУМАЧЕЊУ ЗЛАТОУСТОГ

Свети Јован Златоусти, *Дела. Том VIII*, превео са старогрчког и приредио Дејан Ј. Лучић, Ниш: Епархијски управни одбор Епархије нишке 2019.

Епархија нишка наставља са публиковањем *Делâ* Светог Јована Златоустог, свог најважнијег издавачког пројекта. Након дела објављеног претходне године, који се у целини састојао од четрдесет једног наслова беседа овог светог оца на *Књигу постања*, осми том *Делâ Светог Јована Златоустог* садржи наставак овог низа беседа – од четрдесет друге до завршне, шездесет седме. У продужетку, осми том издања Епархије нишке доноси још девет јединица егзегезе Светог Јована Златоустог на *Књигу постања*, као и неколико наслова са тумачењем такозваних раних пророка: пет беседа о Ани и три беседе о Давиду и Саулу. Приређивач и преводилац овог издања, као и претходних томова у саставу овог пројекта, г. Дејан Лучић, понудио је у додатку и нови превод изабраних поглавља старозаветне библијске књиге *Прве Самуилове*, са изворног текста грчке Септуагинте. То су поглавља 1–2, 17–18 и 24, на која се поменуте беседе из другог дела овог издања односе. Обиље историјске грађе у раним пророцима Светог писма Старог завета, који се према новијој класификацији називају историјским књигама, упућује на чињеницу да је познавање података из те грађе, са приручним прегледом развоја тумачених догађаја, читаоцима неопходно како би могли да разумеју елементе овде објављених беседа. Прилог садржи и карту Свете земље из тог историјског периода, као и неколико одговарајућих фотографија и иконографских илустрација.

КАПИТАЛНО ДЕЛО О ПРОШЛОСТИ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Ђакон Далибор Мидић, *Историја Православне епархије нишке*, Ниш: Православна Епархија нишка 2019.

Пред нама је прва опсежна монографија на основу које се домаћа и светска јавност могу упознати са историјским путем Епархије нишке, једне од настаријих православних дијецеза на овим просторима, чији почеци датирају још из прве половине IV века. Књига је плод огромног труда аутора на прикупљању и проучавању грађе из неколико архивских фондова у Србији, Грчкој, Бугарској и Турској. Ова древна помесна црква је током своје историје била у саставу готово свих значајних архиепископија и патријаршија у југоисточној Европи: почев од Римске цркве, Архиепископије Јустинијана Прима, Охридске, Трновске, Пећке патријаршије, Београдске митрополије и Бугарске егзархије, све до Српске православне цркве данас. Отуда њена историја на одређен начин обједињује историју Православне цркве у овом делу хришћанског света. Пред читаоцима је капитално дело у скупоценој опреми, посвећено елементима њене дуге, бурне и сложене прошлости. Историја Епархије нишке прати се кроз делатност њених архијереја – идентификовано је њих педесет шест, уз још дванаест архијереја Нишавске митрополије – као и кроз географски преглед њених светиња – данас познатих манастира у Епархији. По оцени рецензента др Владислава Пузовића, монографија *Историја Православне епархије Нишке* аутора ђакона Далибора Мидића представља значајан допринос српској црквеној историографији. Такође, она ће бити полазна основа за све будуће истраживаче који ће се бавити историјом Нишке епархије.

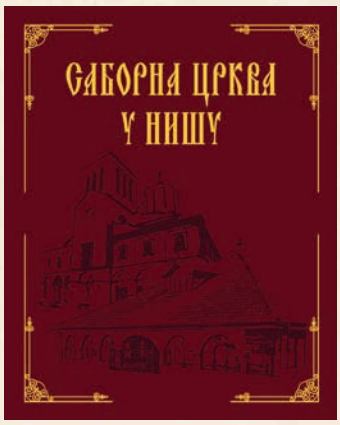

ИСТОРИЈА НИШКОГ САБОРНОГ ХРАМА

Др Миша Ракоција, *Саборна црква у Нишу.* Поводом 200 година Малог саборног храма, Ниш: Православна епархија нишка, Саборна црква Силазак Светог Духа на апостоле 2019.

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у сусрет прослави великог јубилеја две стотине година од подизања Малог нишког саборног храма – Цркве Светих архангела у Нишу, свештенство Саборног храма поверило је израду монографије о историји двеју грађевина у данашњем комплексу Саборне цркве Др Миши Ракоцији, историчару уметности и конзерватору из Ниша, познаваоцу и изучаваоцу нишких старина. Значајан део књиге аутор посвећује самој историји Нишке цркве, која је далеко дужа него што на то упућује поменута годишњица. Овај преглед обухвата периоде од најранијег катедралног седишта и обнове Нишке епископије, првих помена Саборне цркве у Нишу, преко трага који је у Нишу оставио Стефан Немања и времена даљих промена, све до новијег доба, када Саборна црква постаје седиште Митрополита и матица Епархије. У другом делу књиге обрађују се теме настанка и развоја комплекса Саборне цркве, архитектуре Малог и Великог саборног храма, иконостаса, појединачних икона, зидног сликарства, као и савременог црквеног живописа који се налази у овим богомољама. Прилози ове монографије састоје се од изабраних делова летописа Нишке саборне цркве, каталога епископа Нишке епархије, као и посебног дела под насловом „Слике времена данашњег“, употпуњујући реч историчара уметности о здањима која у исто време представљају светињу православног народа и вредан споменик културе.

ВРЕДНА ИЗДАЊА ИЗ ОБЛАСТИ НАУЧНОГ ИЗУЧАВАЊА ПРАВОСЛАВНЕ ДУХОВНОСТИ

Свети Сава и осам векова Српске цркве

двотомни зборник текстова у издању Центра за црквене студије, Центра за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу и Међународног центра за православне студије из Ниша, заправо је посебно, поновљено издање два тематска броја *Црквених студија* (16/1 и 16/2), објављена 2018. године у сусрет обележавању осамстогодишњице аутокефалности Српске православне цркве. Потреба за још једним публиковањем укупно сто оригиналних научних радова посвећених овој теми, штампаних на више од 1500 страна у тврдом повезу са златотиском, указала се с обзиром на незванично мишљење да су поменути бројеви годишњака *Црквене студије* у научном и издавачком погледу били нешто назначајније што се јубиларне године појавило у знак прославе годишњице овог великог догађаја.

Библиографија часописа *Црквене студије*

ауторке Јелене Глишић, у издању Центра за црквене студије, Центра за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу и Међународног центра за православне студије из Ниша, обухвата шеснаестогодишњи период постојања ове комплексне серијске публикације интердисциплинарног карактера. Ваљана библиографска обрада шесто шездесет до сада објављених наслова нуди приказ овог интелектуалног блага, те представља важно и неопходно средство за све који желе да се користе њиме у даљем изучавању.

Византијско-словенска чтенија II

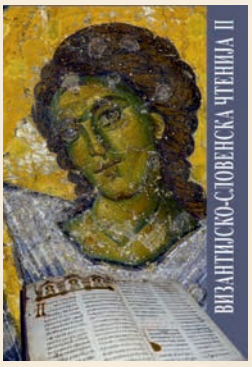

зборник радова са истоимене конференције, одржане новембра 2018. године у Нишу, у издању Центра за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу, Међународног центра за православне студије и Центра за црквене студије у Нишу, представља својеврсну, другу по реду, годишњу смотру стваралаштва чланова ове три организације и њихових угледних гостију из земље и иностранства.

Речник Маријиног четворојеванђеља Јеванђеље по Јовану

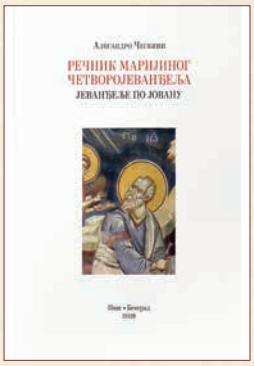

аутора Алесандра Ческинија, италијанског слависте, у издању Међународног центра за православне студије из Ниша и Института за српски језик САНУ, представља први корак према амбициознијем подухвату: реконструисању текста старословенског четворојеванђеља, са пописом граматичких података и преводима одредница, као и са записима свих морфолошких облика свих речи које се појављују у тексту. Овај глагољски споменик, познат у науци и као *Маријанско јеванђеље*, будући читав век старији од знаменитог *Мирослављевої јеванђеља*, с правом се сматра „најстаријом српском књигом" – од немерљивог значаја за изучавање првобитне црквенословенске српске писмености.

Аргументација код православних Словена у средњем веку

аутора Јаниса Какридиса, директора Института за словенски језик и књижевност Универзитета у Берну, признатог и награђеног дугогодишњег сарадника Центра за црквене студије (монографија оригинално писана на српском језику), у издању Међународног центра за православне студије и Центра за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу, садржи образложену теорију православне теолошке аргументације у античким и савременим видовима, као и преглед најважнијих момената њеног историјског развоја.

Презвитер
Југослав Ћурчић

Једна апологија домаће рокенрол културе

Рок култура и они који је поштују често су на удару многих личности из цркве, укључујући и појединце из редова свештенства и монаштва. Они у својим беседама, предавањима и текстовима карактеришу ову врсту културе као антихришћанску, најчешће не дајући никакве аргументе за те тврдње, осим стереотипа и извлачења негативних примера, којих има у било којој сфери културе. Истина је да рок култура у својој основи није антихришћанска. Као што постоје неки рок музичари који су својим деловањем створили такву слику о овом музичком правцу, постоје и они чије је деловање усмерено на другу страну. Многи су примери рок бендова и музичара који су своје уметничко изражавање ставили у службу Богу. Међу њима је и доста прича о покајању, које мотивишу друге припаднике ове културе да се окрену цркви.

У време експанзије атеизма у СФРЈ, појавио се светао пример *ВИС Идола*, крунисан њиховим најпознатијим албумом „Одбрана и последњи дани“, издатим 1982. године. Сам омот албума био је контроверзан. Прво решење за омот била је фреска милешевског Белог Анђела. Пошто тај омот није прошао строгу цензуру, за дизајн је узет детаљ са одежде осликан на икони Светог Николе. Што се тиче песама, као најконтроверзнија издваја се „Моја си“, за коју је 2003. године у интевјуу за НИН певач Влада Дивљан дао објашњење. Првобитни назив песме био је „Монаси“. Детаљи током песме повезују се причом особе која одлази у монаштво, његово опраштање од света, искушења, духовне борбе. Сама песма завршава се појањем. На овом албуму религиозни мотиви, укључујући и тада забрањену реч „Бог“, појављују се и у осталим песмама.

Рок култура у својој основи није антихришћанска. Као што постоје неки рок музичари који су својим деловањем створили такву слику о овом музичком правцу, постоје и они чије је деловање усмерено на другу страну.

У каснијем периоду својим односом према духовним темама издваја се бенд *Партибрејкерси*. У својим ранијим, а још више у позним албумима, они провлаче православне мотиве и поруке. Певач Зоран Костић Цане и гитариста Небојша Антонијевић Антон живе активним литургијским животом и чести су гости на предавањима које организује црква.

Деведесетих година својом аутентичношћу издваја се бенд *Бјесови*. Име добијају по роману Достојевског („Зли дуси“). Прва два албума овог бенда одраз су духовних трагања, док решење долази у трећем албуму. Наиме, албум „Све што видим и све што знам“ из 1997. године снимљен је након што је певач бенда Зоран Маринковић

спознао Христа. За снимање овог албума он је добио благослов од чувеног српског духовника, старца Тадеја. Албум је концептуалне природе, потпуно прожет православном тематиком. Смисао албума назире се у речима једне од песама, „Кад ми стане дах“, која представља својеврсну молитву: „Ја се ломим, ја се ломим, видиш како сам слаб. Ја се борим, ја се борим, снагу ми дај. Врлину да препознам, код себе и код других, да научим да волим, да праштам и да делим.“ Након тога, *Бјесови* су обрадили и неколико духовних песама, а и остали албуми су им у православном духу. *Бјесови* су 2014. године наступали на устоличењу Владике Јована Ћулибрка у Пакрацу.

Почетком двадесет првог века, са потпуним престанком цензуре оваквих тема, настаје доста рок бендова који у свој рад уносе православну духовност. Један од њих је бенд *357*, чија је најпознатија песма „Знаш ли ко те љуби силно?“ настала по тексту Владике Николаја Велимировића. У њиховом репертоару има још ауторских песама посвећених Христу („Православан“, „Пробуди ме“ и сличне). Од новијих бендова, насталих у последњој деценији, могу се издвојити *Есхатон*, *Деца апокалипсе*, *Други долазак*, *Деспот*, *ДСТ*.

Има особа потеклих из рок културе, чије је покајање и прилазак цркви довео до сјајног споја православља и креативности. Међу њима се издвајају монах Арсеније Јовановић (аутор књиге „Бог и рокенрол“), Никола Пејаковић Коља (глумац, режисер, музичар), отац Иларион Лупуловић (бивши глумац и гитариста бенда *Канда, Коца и Небојша*, а данас игуман манастира Драганац), отац Милош Велимир – Буца (бивши бубњар бендова *Олд спајс*, *357*, *Партибрејкерси и Дисциплина кичме*, недавно рукоположен у презвитерски чин).

Један од највећих пројеката у којима је рок култура послужила као музички израз за духовну поезију био је албум „Песме изнад Истока и Запада“, објављен 2001. године. Његов издавач је Радио Светигора, а албум је рађен са благословом Митрополије црногорско-приморске. На њему су познати рок бендови и музичари (*Дарквуд даб*, *Партибрејкерси*, *Револт*, *357*, Јасмина Митрушић) обрађивали текстове Владике Николаја Велимировића.

Рок музика је једна од форми изражавања. Њена суштина може да буде служење Богу, а може се злоупотребити у службу нечастивом. Сама форма о томе не одлучује. Исто тако, некоме тај начин изражавања односа према Богу не мора да одговара. Али, музички укус не сме да буде оправдање да се целокупна једна култура сврста као антихришћанска, нарочито поред толико личности чији рад доказује супротно.

Рок музика је једна од форми изражавања. Њена суштина може да буде служење Богу, а може се злоупотребити у службу нечастивом. Сама форма о томе не одлучује. Некоме тај начин изражавања односа према Богу не мора да одговара.

УЧЕШЋЕ ЕПИСКОПА НИШКОГ Г. АРСЕНИЈА НА СВЕЧАНОСТИ У КИЈЕВУ, ПОВОДОМ ДАНА КРШТЕЊА РУСА

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније учествовао је као представник Српске православне цркве у манифестацији обележавања „Дана Руса“ у Кијеву, коју је организовала Украјинска православна црква. Његово блаженство Митрополит кијевски и све Украјине г. г. Онуфрије примио је Преосвећеног епископа нишког 27. јула 2019. године након свенoћног бденија, које се служило у Кијево-печерској лаври. У недељу, 28. јула 2019. године, на дан када црква празнује спомен Светог равноапостолног кнеза Владимира, заслужног за крштење Руса, Митрополит кијевски и све Украјине служио је свету архијерејску литургију на платоу испред Успенског сабора Кијево-печерске лавре, уз саслужење бројних митрополита и епископа помесних цркава, међу којима је био и Епископ нишки.

УЧЕШЋЕ ЦРКВЕНОГ ПЕВАЧКОГ И ФОЛКЛОРОГ АНСАМБЛА МЛАДИХ „БРАНКО“ ИЗ НИША У ПРОГРАМУ МАНИФЕСТАЦИЈЕ У СТАВРОСУ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, Црквени певачки и фолклорни ансамбл младих „Бранко“ из Ниша учествовао је 28. јула 2019. године у обележавању Дана грчке општине Волви у граду Ставрос. У оквиру свог пријатељског боравка на позив руководства општине, четрдесеторо младих певача и играча из Ниша, предвођено нишким свештеником Александром Миленковићем, боравило је од 24. јула до 1. августа 2019. године у једном од најпознатијих кампова за младе у Грчкој. Својим наступом 28. јула на централној бини у градској луци, они су, као почасни и главни гости манифестације, достојно представили Епархију нишку и своју земљу.

ЗНАЧАЈАН ПОРАСТ БРОЈА ПРАТИЛАЦА ДИГИТАЛНЕ МИСИЈЕ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Веб-сајт Радија „Глас“ Епархије нишке забележио је 10. септембра 2019. године сто педесет хиљада јединствених посета. Прва вест на новоотвореном сајту црквеног радија у Нишу објављена је почетком септембра 2018. године, а само у последња три месеца број посета повећан је за читавих педесет процената. Редакција Радија „Глас“ захваљује свим посетиоцима сајта на указаном поверењу. Почев од септембра 2019. године, на овом сајту постао је доступан за преглед и преузимање у pdf формату и часопис „Глас Епархије нишке“, гласило за хришћанску просвету и културу.

СВЕЧАНО ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ГОДИШЊИЦЕ НЕМАЊИНИХ ЗАДУЖБИНА У КУРШУМЛИЈИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније говорио је у четвртак, 5. септембра 2019. године, на конференцији за новинаре поводом централног обележавања осамсто педесет година Немањиних задужбина. Преосвећени владика истакао је значај овог великог јубилеја, захваљујући Богу што је дошло време да црква заједно са надлежним властима ради у интересу нашег народа. Владика је изразио радост због скорог почетка рестаурације северне куле Храма Светог Николе у Куршумлији, чиме ће радови на обнови овог храма бити приведени крају.

Централна прослава годишњице Немањиних задужбина, у организацији Православне епархије нишке и Општине Куршумлија, отпочела је у суботу, 14. септембра 2019. године, вечерњом службом у Манастиру Светог Николе у Куршумлији. Након богослужења у порти Манастира приређена је свечана академија под називом „Немањина Топлица – извор Српске цркве и државе“.

Средишњи део обележавања значајног јубилеја била је света архијерејска литургија, којом је, 15. септембра 2019. године, у порти Храма Светог Николе, началствовао Његово високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски г. Амфилохије, уз саслужење бројних гостију архијереја – двојице митрополита и седморице епископа, као и Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, домаћина прославе. Прочитано је писмо Његове светости Патријарха српског, који је заблагодарио Преосвећеном епископу нишком на позиву да присуствује овом великом духовном сабрању и изразио жаљење због спречености да лично присуствује централној прослави. Литургијску беседу произнео је Митрополит загребачко-љубљански Порфирије, а након службе пригодним словом обратио се и предстојатељ ове свете литургије, Митрополит црногорско-приморски Амфилохије. У наставку је приређен културно-уметнички програм.

Током одржавања централне прославе, у параклису Храма Светог Николе била је приређена изложба фотографија у организацији г. Драгана Симића, историчара уметности. Црквена певачка дружина „Бранко“ дала је, поред учешћа у светој архијерејској литургији, посебан допринос обележавању ове годишњице снимањем званичног музичког спота у самом Храму Светог Николе у Куршумлији.

НАСТАВАК ДОБРОТВОРНЕ МИСИЈЕ ЕПИСКОПА НИШКОГ

Епископ нишки г. Арсеније још једном је посетио Медвеђу, 17. септембра 2019. године. Овог пута помоћ је била уручена ђацима Основне школе „Горња Јабланица“. Сарадњом Епархије нишке и Кола српских сестара из Лесковца даровано је сто педесет пакетића са школским прибором ученицима од другог до четвртог разреда. Акцију је подржао др Небојша Арсић, председник Општине Медвеђа. Истог дана, у раним јутањим часовима, из порте Саборне цркве у Нишу пристигла су три комбија са робом широке потрошње, коју су прикупили свештеници Саборне цркве, Коло српских сестара из Ниша, као и многи парохијани и грађани Ниша. Помоћ је подељена у Месној заједници у Газдару, затим у Медвеђи, Црном врху, и напослетку у Сијаринској бањи. Епархија нишка се захваљује свима који су до сада учествовали у акцијама у Медвеђи, позивајући их да и даље помажу наш народ који живи у тешким животним условима. У оквиру акције помоћи вишедетним породицама у општини Медвеђа, Епископ нишки је посетио породицу Стефановић из Црног Врха, која броји седморо деце, обилазећи радове на адаптацији њиховог породичног дома.

САСТАНАК ЕПИСКОПА НИШКОГ АРСЕНИЈА СА ВОЈНИМ СВЕШТЕНИЦИМА СПЦ У МАНАСТИРИМА ПОГАНОВО И СУКОВО

Његово преосвештенство Епископ нишки, који је изабран за архијереја надлежног војним свештеницима, одржао је 28. и 29. септембра 2019. године у манастирима Светог Јована Богослова у селу Поганово и Успења Пресвета Богородице у Сукову састанак са свештеницима ангажованим у Војсци Србије. Војни свештеници су присуствовали бденију којим је началствовао главни војни свештеник, протонамесник Слађан Влајић. Епископ нишки служио је свету архијерејску литургију уз саслужење свих војних свештеника у манастиру Успења Пресвете Богородице у Сукову. Радни састанак одржан је у просторијама Манастира Суково. Епископ Арсеније је, дајући архијерејски благослов за даље служење, нагласио потребу саборности војних свештеника у служби Богу и отаџбини, да у Христу Богу просвећују, освећују и духовно ојачавају припаднике христољубиве српске војске.

ПОМЕН СТРАДАЛИМ БОРЦИМА „ГВОЗДЕНОГ ПУКА“ У СЕЛУ ИГРИШТЕ

Испред новог споменика подигнутог у селу Игришту, 3. октобра 2019. године обележено је сто седам година од формирања Другог пешадијског пука „Књаз Михајло“, познатијег као „Гвоздени пук“. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, заједно са свештеницима из Блаца и Куршумлије, а у присуству команданта Копнене војске Србије, генерал-потпуковника Милосава Симовића, и других високих званичника Војске Србије и Општине Куршумлија, бројних гостију и мештана, одслужио је помен припадницима ове славне формације. Након пригодног програма и полагања венаца, представници удружења „Гвоздени пук Игриште“, које је иницирало и реализовало подизање споменика у овом селу, поделили су захвалнице најзаслужнијима за подизање овог знамења.

САБОР ПОКРОВА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У МАНАСТИРУ ЂУНИС

Православна епархија нишка и сестринство Покрова Пресвете Богородице у Ђунису прославили су и ове године, 13. и 14. октобра, манастирску славу ове светиње на торжествени начин, са молитвеним учешћем више хиљада ходочасника из свих српских крајева. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је празнично бденије, уз саслужење архимандрита Дамаскина, најугледнијих свештеника Епархије нишке и гостију. Посебно свечани тренутак сабора и ове године било је служење акатиста у поноћ, на извору светиње, око које је стајало непрегледно мноштво сабраних верника са свећама у рукама. Акатист је читао Преосвећени владика лично, уз молитвено одговарање монахиња, а посебно надахнуту беседу након овог чинодејства одржао је професор Богословије Светог Кирила и Методија у Нишу, презвитер Дејан Крстић. По традицији, део присутног свештенства служио је прву свету литургију још пре свитања. Епископ нишки г. Арсеније служио је на дан празника свету архијерејску литургију, честитајући игуманији Марији, сестрама овог манастира, као и многобројном сабраном народу велики празник у једној од најзначајнијих светиња Епархије нишке.

Служења Епископа нишког господина Арсенија

У периоду од 13. јула до 14. октобра 2019. године, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније је:

13. јула – у суботу недеље треће по Духовима, на празник Сабора Светих дванаест апостола – Павловдан, служио свету архијерејску литургију у Храму Сабора Светих апостола у Турековцу (архијерејско намесништво друго лесковачко), на дан храмовне славе;

14. јула – у недељу четврту по Духовима, на празник Светих мученика и бесребреника Козме и Дамјана, служио свету архијерејску литургију у Храму Светих мученика и бесребреника Козме и Дамјана у селу Вини (парохија бунушка, архијерејско намесништво друго лесковачко), на дан храмовне славе;

20. јула – у суботу недеље четврте по Духовима, на празник Свете мученице Недеље, служио свету архијерејску литургију у Храму Свете мученице Недеље у Каонику (архијерејско намесништво алексиначко), на дан храмовне славе;

21. јула – у недељу пету по Духовима, на празник Светог великомученика Прокопија, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Прокопија у Прокупљу, на дан храмовне славе;

22. јула – у понедељак недеље пете по Духовима, другог дана празника Светог великомученика Прокопија, служио свету архијерејску литургију у богослужбеном простору Касарне „Топлички устанак“ у Куршумлији, на други дан славе Тридесет седмог механизованог батаљона Војске Србије;

25. јула – у четвртак недеље пете по Духовима, на празник Иконе Пресвете Богородице Тројеручице, служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у нишком насељу Доња Врежина;

28. јула – у недељу шесту по Духовима, на празник Светог равноапостолног великог кнеза Владимира, саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово блаженство Митрополит кијевски и све Украјине Онуфрије у Храму Успенског сабора Кијево-печерске лавре, Украјина;

30. јула – у уторак недеље шесте по Духовима, на празник Свете великомученице Марине, служио свету архијерејску литургију у богослужбеном простору Касарне „Мија Станимировић“ у Нишу, на дан славе Мешовите артиљеријске бригаде Војске Србије;

2. августа – у петак шесте недеље по Духовима, на празник Светог пророка Илије, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог пророка Илије у Сијаринској Бањи (архијерејско намесништво јабланичко), на дан храмовне славе;

4. августа – у недељу седму по Духовима, на празник Свете Марије Магдалине – Благе Марије, служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Тројице у Габровцу (архијерејско намесништво прво нишко);

8. августа – у четвртак недеље седме по Духовима, на празник Преподобномученице Параскеве – Петке, служио свету архијерејску литургију у Храму Преподобномученице Параскеве – Петке у селу Доња Трнава (парохија шеста прокупачка, архијерејско намесништво топличко), на дан храмовне славе;

9. августа – у петак недеље седме по Духовима, на празник Светог великомученика Пантелејмона, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Пантелејмона у Нишу, на дан храмовне славе;

11. августа – у недељу осму по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Црној Трави (парохија четврта власотиначка, архијерејско намесништво власотиначко);

14. августа – у среду недеље осме по Духовима, на празник Светих мученика Макавеја, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

18. августа – у недељу девету по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

19. августа – на празник Преображења Господњег служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Стефана у Липовцу, на дан манастирске славе;

25. августа – у недељу десету по Духовима служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог пророка Илије у Рсовцима;

28. августа – на празник Успенија Пресвете Богородице – Велике Госпојине, служио празнично бденије у Манастиру Успења Пресвете Богородице у Сукову, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Пироту, на дан храмовне славе;

29. августа – у четвртак недеље десете по Духовима, на празник Преподобног Романа Ђунишког, служио свету архијерејску литургију у Манастиру Преподобног Романа Ђунишког, на дан манастирске славе;

30. августа – у петак недеље десете по Духовима, на празник Преподобног Нестора, служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Витковцу (архијерејско намесништво алексиначко), на дан храмовне славе;

31. августа – у суботу недеље десете по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, на дан петогодишњице хиротоније;

1. септембра – у недељу једанаесту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Нишу;

7. септембра – у суботу недеље једанаесте по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

8. септембра – у недељу једанаесту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Луке у Нишу;

11. септембра – на празник Усековања главе Светог Јована Крститеља служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Јована Крститеља у Горњем Матејевцу, на дан манастирске славе;

15. септембра – у недељу тринаесту по Духовима, на празник Сабора српских светитеља, саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски Амфилохије у Манастиру Светог Николе у Куршумлији, на дан обележавања осамстопедесетогодишњице подизања ове задужбине;

21. септембра – на празник Рођења Пресвете Богородице служио празнично бденије у Манастиру Рођења Пресвете Богородице у Манастиру Височка Ржана, уочи манастирске славе; служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Димитровграду, на дан храмовне славе;

22. септембра – у недељу четрнаесту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у селу Крушевица (парохија концељска, архијерејско намесништво топличко);

27. септембра – на празник Воздвижења Часног крста – Крстовдан служио свету архијерејску литургију у Војној капели Воздвижења Часног крста у Крушевцу, на дан славе Двеста четрдесет шесте јединице за атомско-биолошко-хемијску одбрану Војске Србије;

29. септембра – у недељу петнаесту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Манастиру Успења Пресвете Богородице у Сукову;

30. септембра – у понедељак недеље петнаесте по Духовима, на празник Светих мученица Вере, Наде и Љубави и мајке им Софије, служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Нишу;

6. октобра – у недељу шеснаесту по Духовима саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски Иринеј у Манастиру Жича, на дан обележавања осамстогодишњице аутокефалности Српске православне цркве;

13. октобра – у недељу седамнаесту по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

14. октобра – у понедељак недеље седамнаесте по Духовима, на празник Покрова Пресвете Богородице, служио свету архијерејску литургију у Манастиру Покрова Пресвете Богородице у Ђунису, на дан манастирске славе.

Епископ нишки Арсеније

Кроз њу је дошао живот

Одломак из беседе Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија на празник Рођења Пресвете Богородице 2019. године у Димитровграду

Данас прослављамо, по речима светих отаца, мали Божић. Данас се родила Мајка Божја, она која је свету даровала Спаситеља, и као што смо данас чули у тропару, објавила радост целоме свету, целој васељени, јер је из ње изашло Сунце правде, Христос, Бог наш, који је разрушио проклетство и даровао нам вечни живот.

Да није било њенога рођења, не би било ни рођења Христовога ни свих оних великих празника које празнујемо током читаве године. Данас се родила она која је постала сместилиште несместивога Бога, она чија је утроба постала шира од небеса, она која је у себе примила Сина Божјега, Спаситеља, обећанога Месију.

Видимо на иконама Пресвете Богородице да се она слика најпре у плавој хаљини, а затим је огрнута црвеном хаљином. Плава хаљина на њеној икони означава њену људску природу, човечанску природу, а онај црвени плашт означава Христову божанску природу, Сина Божјега којега је примила у себе. Постоје многи симболи у Православној цркви који симболизују Пресвету Богородицу. Тако је називамо и златном кадионицом. Као што се у кадионици налази онај жар, тако се и у њој, златној кадионици, налази Бог и Спаситељ света, Син Божји.

Данас се родила Мајка Божја, она која је свету даровала Спаситеља, и као што смо данас чули у тропару, објавила радост целоме свету, целој васељени, јер је из ње изашло Сунце правде, Христос, Бог наш, који је разрушио проклетство и даровао нам вечни живот.

Она је, дакле, разрушила клетву коју је човек, коју су првостворени Адам и Ева у рају навукли на себе, али и на читав људски род непослушањем својим ка Богу. Узели су са онога дрвета познања оно што им је Господ забранио. Из свога непослушања они су се одвојили од Бога. Али живот без Бога значи смрт. Живот без Бога значи пропадање, трулежност. Пресвета Богородица јесте нова Ева. Као што је кроз ону прву Еву у рају човеку дошла трулежност и смрт, тако је кроз њу као нову Еву и Христа као новога Адама у свет дошао живот, дошло спасење.

Зато, дакле, њу толико и волимо и поштујемо и прослављамо у Православној цркви, поштујући дакле њену одлуку, одлуку њене слободне воље, да буде Мајка Божја. Господ је нас створио по своме лику и подобију. Створио нас је као слободне људе. И увек Христос од нас тражи нашу сарадњу. Не спасава нас Бог на силу ако ми не желимо спасење. Зато је и архангел Гаврило, када је објавио благу вест Пресветој Дјеви да ће она бити Мајка Божја, она је, у страху и неверици, али ипак изрекла оно „да“, судбоносно „да“ за читав људски род и читаву творевину, јер је пристала да буде Мајка Божја. Видимо да Господ ни ту на силу ништа не чини, па тражи и пристанак Пресвете Дјеве Богородице да буде Мајка Божја, Мајка Спаситеља света. Кроз њу као кроз златну капију нама долази Спаситељ света, Христос, обећани Месија. Зато прослављамо данашњи празник као празник почетка нашега спасења.

Нека је срећан празник свима вама. Нека Пресвета Богородица штити и овај град и све житеље његове. Да вас молитве Пресвете Дјеве Богородице увек наткриљују, штите и чувају од свих искушења и недаћа овога света.

Празник Рођења Пресвете Богородице у Димитровграду 2019. године

Фото: Медијско-информативна служба Епархије нишке